פני משה על תלמוד ירושלמי נדה

רבי משה מרגלית

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

פני משה על תלמוד ירושלמי נדה

רבי משה מרגלית

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/פני-משה-על-תלמוד-ירושלמי-נדה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161422 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 9
הלכה ג 9
הלכה ד 14
הלכה ה 17
הלכה ו 20
פרק ב 25
הלכה א 25
הלכה ב 28
הלכה ג 29
הלכה ד 30
הלכה ה 32
הלכה ו 33
הלכה ז 35
פרק ג 39
הלכה א 39
הלכה ב 39
הלכה ג 43
הלכה ד 44
הלכה ה 49
פרק ד 52
הלכה א 52

פרק א

הלכה א

מתני' **שמאי אומר כל הנשים דיין שעתן**. משום דר' אליעזר אמר לקמן ד' נשים דיין שעתן תני נמי שמאי אומר כל הנשים לאפוקי מדר"א:

דיין שעתן. נשים הרואות דם דיין שעתן לטמא טהרות שנגעו בהן משעת ראייתן ואילך ולא אמרינן מקמי הכי נמי הוה דם וכותלי בית הרחם העמידוהו והיתה טמאה מקודם דכל הנשים מטמאות בבית החיצון ואע"פ שלא יצא הדם לחוץ דכתיב דם יהיה זובה בבשרה אע"פ שהוא בבשרה ולא יצא לחוץ טמאה וטעמא דשמאי דלא חייש להכי שאם אתה אומר כן יהא לבו של אדם נוקפו תמיד ופורש מאשתו ונמצא בטל מפריה ורביה:

מפקידה לפקידה. בדקה היום ומצאת טהורה ולאחר זמן בדקה ומצאה טמאה חוששין למגעה מבדיקה ראשונה ואילך שמא עם סילוק ידיה ראתה וכותלי בית הרחם העמידוהו ולביטול פריה ורביה לא חיישינן דדוקא לטהרות הוא דמטמינן להו למפרע מפקידה לפקידה ולא לבעלה ושמאי אומר דלטהרות נמי לא מטמינן דא"כ לבו נוקפו ופורש נמי מתשמיש:

לא כדברי זה. שמאי דמיקל טפי ואינו עושה סייג לדבריו:

ולא כדברי זה. הלל שהפריז על מדותיו ומחמיר יותר מדאי דודאי ימים רבים לא מוקמי כותלי בית הרחם לדם:

אלא מעת לעת ממעטת וכו'. לעולם הלך אחר הזמן המועט שבשניהן אם מפקידה לפקידה יותר על מעת לעת הלך אחר מעת לעת ולא תטמא אלא טהרות שנגעה מאתמול בשעה הזאת ואם מעת לעת יותר על מפקידה לפקידה כגון שבדקה עצמה שחרית ומצאת טהורה וערבית ומצאה טמאה לא מטמינן לטהרות אלא הנך דנגעה מבדיקת שחרית ואילך וטעמייהו דרבנן דאמרי מעת לעת לפי שחכמים תיקנו להן לבנות ישראל שיהו בודקות עצמן שחרית וערבית שחרית להכשיר טהרות של לילה להוציאן מכלל ספק טומאה וערבית להכשיר טהרות של יום וזו שישבה ולא בדקה הפסידה עונה אחת יתיר' משום קנס ואע"ג דלפעמים יש יותר מעונה אחת כגון שלא בדקה בשחרית ובדקה בצהרים ומצאת טמאה דמטמינן להו לטהרות מעת לעת למפרע ויש כאן שתי עונות יתירות טהרות של הלילה וטהרות של אתמול עד הצהרים השוו חכמים במדותיהן שלא תחלוק במעת לעת ולא פעם להוסיף ופעם לגרוע בו שלא ליתן דבריהם לשיעורין והלכה כחכמים:

על יד. על כח מפקידה לפקידה הוא בא וממעטו:

ווסת. זמן קבוע ונקבע לה הזמן שלשה פעמים ובדקה בשעת ווסתה ומצאה טמאה:
דיה שעתה. ולא חיישינן דילמא מקמי הכי הוה דודאי אורח בזמנו בא:
והמשמשת בעדים. בסדין ואמרינן בגמרא דתני ומשמשת בעדים כלומר מצוה על האשה שתשמש בשני עדים אחד שבודקת עצמה בו לפני התשמיש ואחד לאחר התשמיש:
הרי זו כפקידה. אעד שלאחר התשמיש קאי דבדיקה שלפני התשמיש לא חשיבא בדיקה מעלייתא דניסמוך עלה שמתוך שהוא מהומה לביתה אינה מכנסת העד לחורין ולסדקין אבל בדיקה שלאחר התשמיש בדיקה מעלייתא היא וחשיבא כפקידה למעט על יד מעת לעת ועל יד מפקידה לפקידה כגון ששמשה בצהרים ובערבית בדקה ומצאת טמאה לא מטמינן לטהרות דמבדיק' שחרית עד התשמיש שהרי בדקה עצמה אחר התשמיש והיתה טהורה ומהו דתימא דליחוש שמא ראתה טפת דם כחרדל וחיפתה שכבת זרע קמ"ל דלא חיישינן להא:
גמ' **מהו דיין שעתן וכו**'. כלומר דאשמעינן דלא פליגי אלא לענין טהרות וכדפרישית במתני':
דארבעתא. עד אותו הזמן ביום הרביעי:
תמן תנינן. לקמן בפ"ז:
מטמא למפרע. כל הטהרות שנמצאו במבוי עד שעת הבדיקה שיאמר בדקתי את המבוי הזה ולא היה בו שרץ:
מתניתא דלא כשמאי. אם האי מתני' פליגא אשמאי דקס"ד דטעמיה דשמאי משום דאמרינן העמד אשה על חזקתה וטהורה היתה משעת בדיקת הראשונה והרי הכא מטמאינן המבוי למפרע ולא אמרינן העמידו על חזקתו:
אין לית היא כשמאי אפי' כהלל לית היא. כלומר וליטעמיך דמדמת לה דין אשה ומבוי להדדי א"כ אם האי מתני' לא אתיא כשמאי אף כהלל נמי לא אתיא דהא מי לא מודה הלל במבוי שהוא מתכבד שדרכו להתכבד בכל יום דלא חיישינן לטמא בו הטהרו' למפרע כדקתני התם או עד שעת הכיבוד לפי שחזקתו שהוא מתכבד אם היה בו שרץ:
ושטף. אי נמי אם שטף של גשמים עובר בו ושכיחי מים שעוברין בו שהוא טהור לפי שאם היה בו שרץ היו המים משטפין אותו והשתא אשה נמי דמיא למבוי שהוא מתכבד או שטף של מים עוברין בו כדמסיים ואזיל:
שמאי אומר הדא אשה וכו'. כלומר לדידך אדרבה לשמאי ניחא טפי דהיינו טעמיה דהאשה זו על ידי שהיא רגילה במי רגלים עשו אותה כדין מבוי שהוא רגיל להתכבד או

ששטף מים עובר בו והוא טהור והכא נמי לא חיישינן דהאי דם מעיקרא הוה בה דהרי מי רגלים היו משטפין אותו ולא היו מניחין להעמידו בה:

עד כדון שבדקה ומצתה נגוב. אבדיקה דאשה בעלמא קאי וכלומר עד כאן דמטהרינן במתני' בפקידה וסמכינן אשעת בדיקתה לכ"ע אלא בשבדקה ומצאתה נגוב לגמרי דבהא ודאי ליכא למיחש למידי:

בדקה ומצתה טהור. אלא אם בדקה ומצאת דם טהור שהוא ממראה הטהור בהא פליגי אמוראי דלקמן:

אסורה לביתה עד שיתנגב מעיינה. דס"ל להאי מ"ד דבדיקת אשה לטהרה לבעלה צריכה שתמצא מעיינה נגוב לגמרי דאי לאו הכי חיישינן שמא תתרגל אח"כ גם בדם טמא וכדלקמן:

חד. מדרבנן ור' טובי שמיה קאמר משמיה דר' אבהו דאפי' עד מעת לעת חיישינן לבעלה שמא מתוך שהיא רגילה למצוא מראה טהור תמשוך לבוא ממנה ג"כ דם טמא ועד שתמצא נגוב לגמרי אז היא טהורה לבעלה או אחר מעת לעת שמצאת אותו מראה הטהור דתו לא חיישינן:

שמעית מן כל רבנן. דלית הלכתא כהני אמוראי אלא מותרת לביתה מיד ולא חיישינן למידי כל זמן שלא מצאת למראה הטמא:

הוון. בני הישיבה בעי מימר דלהני אמוראי דפליגי במצאת מראה טהור אם מותרת לביתה פליגי נמי אם הך בדיקה חשובה כפקידה היא לענין למעט מעת לעת אליבא דחכמי' דלמ"ד מותרת לביתה ודאי מפקידה היא חשובה למעט מעת לעת לענין טהרות ולמ"ד אסורה לביתה לא חשובה הך בדיקה כפקידה גם לענין טהרות ולמעט מעת לעת:

ואפי' כמ"ד. ודחי לה הש"ס דלא היא דבהא לא פליגי דלכ"ע כפקידה היא לענין טהרות שהרי דם טהור הוא ולמה הוא אמר אסורה לביתה לחומרא בעלמא הוא דאמר שמתוך שהיא מתרגלת בדמים טהורין חיישינן נמי שהוא מתרגלת בדמים טמאין ושמא תתרגל בשעת תשמיש להיות נמשך ממנה גם מראה טמא הואיל ואין מעיינה נגוב לגמרי הוא:

בדקה ומצאת ספק. שהוא ספק אם הוא דם טמא או טהור בהא פשיטא לן שאין בדוקה זו כפקידה למעט מעת לעת וכלומר שאם אח"כ תבדוק ותמצא טמאה דלא נטמא הטהרות מעת לעת למפרע מבדיקה אחרונה הא ודאי לא אמרינן שהרי בדיקה ראשונה מצאת דם ספק טמא ומהיכי תיתי שתמעט הך בדיקה למעת לעת מיהו הא קא מיבעיא לן:

הוא עצמו. הדם ספק עצמו מהו שיטמא בספק למפרע כל מעת לעת משעת בדיקה זו שנמצא:

נישמעינה מן הדא. דתנינן בתוספתא דנדה פ"א:
טומטום ואנדרוגינוס. שמטמאין בדם כאשה כדתנן בפ"ב דזבים ואם ראו דיין שעתן דלא גזרו רבנן בהו לטמא למפרע:
מה את ש"מ. למיפשט בעיין:
א"ר יוסי ה"ק מה טעם אמרו דיין שעתן מפני שטומטום ואנדרוגינוס טומאתן מספק הוא דספק אשה הן וטומאת מעת לעת ג"כ מספק הוא ואין ספק לספק שלא גזרו חכמים אלא לדם טמא ודאי וה"נ כן דראייתה ספק טמא הוא ולא גזרו חכמים מעת לעת בכה"ג דהוי ספק ספיקא ולא חיישינן:
מעת לעת שאמרו לקדשים. דוקא כגון שנגעה באוכלין ומשקין דקדש אבל לא לטהרות של תרומה:
ואמרו דייה שעתה. דכיון שהפסיקה שלש עונות ולא ראתה הוי השתא ראייתה כראייה ראשונה ודייה שעתה:
וכי יש קדשים בעייתלו. הא האי עובדא בזמן הזה הוה ולענין מאי אמרו דייה שעתה:
אלא בשנעשו לטהרת קדש. כלומר לקדשים דקאמר הונא בר חייא לחולין שנעשו על טהרת הקדש ולא לחולין שנעשו על טהרת תרומה:
ולא כחולין הן. בתמיה הא אנן תנן בפ"ב דטהרות חולין שנעשו על גב קדש הרי אלו כחולין:
תיפתר. להא דהונא בר חייא שנעשו לטהרת מי חטאת שחמורין הן מן הקדש כדתנן בסוף פ"ב דחגיגה:
תולין. לטהרות שנעשו בו אבל לא שורפין דטומא' מעת לעת מספק הוא:
והוה ר' זעירה חדי בה. בהאי ברייתא לפי דאשכח תני כה"ג בתוספתא שם פ"ט:
הרואה כתם מטמא למפרע. עד שעת כיבוסה של החלוק לפי שהחכמים החמירו בכתם בזה יותר מבראייה כדתנן התם:
ומקולקלת למניינה. לפי שאבדה פתח נדותה שאם היתה יודעת ודאי יום ראייתה היתה יודעת לשמור אחר שבעה ימים אם תראה יום אחד להיות שומרת יום כנגד יום ואם תראה ג' רצופין תהא זבה אבל עכשיו טועה היא במניינ' לפי שאינה יודעת מתי היא בתוך י"א יום שבין נדה לנדה ודינה שלא תטבול עד שתשב ז' נקיים:
הרואה דם מטמא מעת לעת. כצ"ל כמו שהוא בתוספתא:
ואינה מקולקלת למניינה. לפי שאינה מונה אלא משעת ראייתה:
וזה וזה. טומאת כתם למפרע וטומאת דם מעת לעת תולין אבל לא שורפין והיינו דחדי ר' זעירא בברייתא קדמייתא דהכי אשכחן בתוספתא:

תמן. בבבל אמרין מעת לעת שאמרו משכבה כמגעה ומפרש ואזיל:
מה. האי כמגעה דקאמרי אם דינו כבועל נדה הוא לענין משכב ומושב שלו דקי"ל דאין משכב ומושב של בועל נדה מטמא אדם לטמא בגדים וזהו אינו מטמא בהיסט ולא כלי חרש ועל משכב ומושב קאי וה"נ משכבה ומושבה במעת לעת אינו מטמא אדם לטמא בגדים:
אשכח תני. הדר קאמר דלא היא דהא אשכח תני בתוספתא שם שהיא מטמא במעת לעת כלי חרס בהיסט וכלומר בכלי חרס המוקף צמיד פתיל דלא שייכא ביה טומאת מגע מטמא בהיסט כדין הזב והנדה והשתא האי כמגעה דקאמרי כמגע בעצמה הוא כמה שהנוגע בנדה עצמה מטמא נמי הבגדים שעליו כך משכבה ומושבה במעת לעת נמי מטמא אדם לטמא בגדים:
מעת לעת שאמרו. לטמא מספק ולענין מגעה ברה"ר מהו אם הוי כספק טומאה בר"ה דפטור הוא או לא:
נישמעינה מן הדא. דתנינן בתוספתא שם פ"ג:
טהורות לבעליהן. בלא בדיקה לפי שחזקה שדמיהן מסולקין הן וכן אשה שיש לה וסת לא חיישינן שלא בשעת וסתה:
ושאר כל הנשים. שאין להן וסת קבועה טהורות בביאה דלבעליהן לא גזרו כל זמן שלא ראו ומטמאות במגע לטהרות מעל"ע של ראייתה:
הדא אמרה ודאי מגעה בר"ה טמא. דהא מטמאות במגע סתמא קתני ואין כאן דין ספק טומאה ברה"ר דלא אמרו טהור אלא בספק נגע ספק לא נגע אבל הכא כיון דודאי נגעה בכל מקום שנגעה מטמא בטומאת מעת לעת שהיא טומאת ספק דתולין הן:
גופה מהו שיהא טמא מעת לעת. מי אמרינן כיון דהיא עצמה לא בדקה ועכשיו היא טמאה מחמת הכתם דהוי כטומאת עצמה לענין טומאה למפרע:
כלום. ומתמה הש"ס דמאי קמיבעיא ליה כלום טמאו את גופה אלא מחמת כתם שבחלוקה חלוקה אינו טמא וכו' וכיון דבהא פשיטא לך דאין חלוקה מטמא אלא למפרע עד שעת בדיקה ה"ה בגופה ולא יותר:
היך עבידא. לענין מאי קאמר המשמשת בעדים ה"ז כפקידה וקאמר בדקה עצמה וכו':
לוי אמר בעד שלאחר תשמיש היא מתני'. בהא אמרו ה"ז כפקידה:
ר' אבון. אמר איפכא דבעד שלפני התשמיש ליכא למיחש למידי אבל בעד שלאחר התשמיש דיהא היא מחמת שכבת זרע וחיישינן שמא תראה טפת דם כחרדל ותחפנו שכבת זרע:

הלכה ב

מתני' **היתה יושבת במטה ועסוקה בטהרות**. הא דלא תני היתה עסוקה בטהרות ופירשה וראת וקתני יושבת במטה לאשמועי' דמשום שיש לה וסת ודיה שעתה המטה נמי טהורה כדקתני וכולן טהורות הא אם אין לה וסת דמטמאה מעת לעת טמאה נמי מטה כמשכב נדה עצמה שמטמא טומאה חמורה לטמא אדם והבגדים שעליו:

אע"פ שאמרו. אשה שאין לה וסת מטמאה מעת לעת אינה מונה ימי נדה אלא משעה שראתה:

ר"א אומר ד' נשים דיין שעתן. כדמפרש במתני' דלקמן ולפי שאינן רגילות לראות דם:

אבל הלכה כר' אליעזר. והכי מסיק בגמרא דהלכה כר' אליעזר:

גמ' **אין אומרין מי שלא ראה וכו'**. כך היה משיב ר"א לרבי יהושע:

כהדא דתני אחד אומר וכו'. כדאמרינן בפ"ד דעדיות אני שמעתי מפי המרובין ואתה שמעת מפי היחיד מוטב להניח דברי היחיד ולאחוז דברי המרובין אלמא דאחר השמועה מפי שנים אזלינן ולא אחר זה ששמע מפי היחיד:

אלא כן אנן קיימין וכו'. דמפי השמועה היו שניהם שוין בה אלא דבסברא הוו פליגי מעיקרא ובחייו לא נראה לו דעתו של רבי אליעזר ולאחר מותו ראה דעתו:

מה חמית מימר בשראה דעתו. מאי חזי לאחר מותו יותר מבחייו ומהיכן למד לראות דעתו:

כהדא דתני. מהאי ברייתא למד כן:

כתמן טמא למפרע. דבכתמים החמירו:

מפני שאין לה כתמין. דמכיון דלא הגיע זמנה לראות לא גזרו על כתמין שלה:

וחכ"א. דוקא באלו ארבע נשים החמירו בכתמיהן אבל תנוקת אפי' הגיעה זמנה לראות כתמה כראייתה ראשונה ודיה שעתה:

אמר ר' ינאי מפני ששירפה מצוי. כלומר להכי אצטריך לאשמועינן דאפי' בתנוקת שהגיעה זמנה לראות וה"א מפני ששירפה מצוי נחמיר בכתמה דאימר חזיא ולאו אדעתה קמ"ל והשתא ק"ו מה אם זו ששירפה מצוי ואת אמר דייה שעתה כראייתה אלו ארבע נשים שאין שירפן מצוי לכ"ש ומכאן הוא שראה ר' יהושע דעתו של ר"א וחזר בו ממה דהוה פליג עליה מעיקר' והנהיג הלכה כר"א:

הלכה ג

מתני' **כל שלא ראת דם כל ימיה**. דם נדה כדמפרש בגמרא:

משיודע עוברה. לסוף שלשה חדשים מיום שנתעברה:

משתגמול את בנה. כלומר עד זמן שתגמול את בנה והוא כ"ד חדש:

ר"מ אומר מטמאה מעת לעת. דקסבר ר"מ דם נעכר ונעשה חלב וכשאינה מניקה את בנה אפי' בתוך כ"ד חדש חוזר הדם למקומו וחוזרת להיות רואה:
וחכמים אומרים דייה שעתה. דקסברי שהיולדת אבריה מתפרקין ואין דמה חוזר עד כ"ד חדש ומשם ואילך הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה ואע"פ שמניקה והולכת ד' וה' שנים והלכה כחכמים:
גמ' **כן היא מתניתא כל שלא ראת דם נדה מימיה וכו'**. כלומר דלא תיקשי הא קתני ואע"פ שנשואה וא"כ ודאי ראתה דם שהרי נבעלה אלא שלא ראתה דם נדה מימיה קאמרינן מפני שבתולה שאמרו בענין זה בתולה לדמים אמרו ולא בתולה לבתולים:
פעמים שהיא בתולה לדמים ואינה בתולה לבתולים. כלומר בדמים שהיא רואה בתולה לדמים היא שפעם ראשונה היא ואע"פ שעדיין בתולה היא וראייה זו אינה בתולה לבתולים כדמפרש ואזיל בשראת ואח"כ נישאת דעדיין היא בתולה בשעה שראתה ובתולת דמים היא נקראת בראייה ראשונה:
בתולה לבתולים. היא נקראת בשנישאת ורואה דם בתולים ואם אח"כ ראתה אז נקראת בתולה לדמים:
תני. בתוספתא דשביעית פ"ג:
כל שלא נקצצה מימיה. שכן דרך לקוצצה כדי שיתעבה ויוציא ענפים הרבה במקום החתך ונקראת סדן השקמה:
כל שאין בה חרץ. כלומר כל שאין נראית בה חריץ ואע"פ שלא נודע אם נחרץ בה מימיה נקראת בתולת הארץ ונפקא מינה למקח וממכר אם אמר לו בתולת קרקע אני מוכר לך נותן לו כל שאין נראה בה חריץ ובתוספתא גריס כל שאין בה חרס:
ואפי' נישאת ואפי' עיברה. כלומר הא דקתני ואע"פ נשואה ולא עוד אפי' אלא עיברה ועדיין לא ראתה דם נדה בתולת דמים נקראת וכן תני בתוספתא דנדה פ"א ואע"פ שנשאת והיו לה בנים אני קורא אותה בתולה עד שתראה ראיה ראשונה:
ואפי' מניקה ואפי' שופעת וכו'. כלומר וכן הא דקתני מניקה ואפי' היא שופעת כל שבעה לזכר וי"ד לנקיבה. א"נ דהכל על בתולה קאי אפי' עיברה ואפי' מניקה ואפי' שופעת כל שבעה לזכר וי"ד לנקבה דם לידה הוא ועדיין אני קורא לה בתולת דמים. ומדייק הש"ס על האי לישנא דקאמר כל שבעה לזכר דמשמע שהיא שופעת כל שבעה לזכר שיוולד לה וכן כל י"ד לנקיבה והיינו דמתמה וקסמא בידיה וכי קסמים בידיה לידע אם תלד זכר או נקיבה אלא אימא הכי בשעה שהוא זכר שבעה ובשעה שהיא נקבה י"ד:

והיא שהפסיקה דם טוהר. כלומר הא דאמרינן מניקה דייה שעתה והוא שהפסיקה מדם טוהר שלה שפסקו דמי טוהר ולא ראתה ואח"כ ראתה דיה שעתה:

כהדא דתני. בתוספתא שם הפסיקה דם טוהר וכו'. ופריך הניחא על דעתי' דרב דהוא אמר מעיין אחד הוא דם טמא ודם טוהר ממעיין אחד הן אלא שהתורה טמאתו בתוך שבעה לזכר וי"ד לנקיבה והתורה טהרתו בתוך ימי טוהר שלה ואח"כ חוזר לדם טמא ניחא הא דאמרינן והוא שהפסיקה מדם טוהר שלה דאז מחשבינן ליה אח"כ לראייה ראשונה ודייה שעתה דאם לא הפסיקה אחר כלות ימי טוהר ועדיין היא שופעת א"כ אין דמיה מסולקין שהרי מעיין אחד הוא ואכתי לא פסק מעיינה:

על דעתיה דר' ינאי. וכן לר' ינאי דאמר מעיין אחד אלא שהוא משתנה מדם טמא שבתוך שבעה לזכר וי"ד לנקיבה לדם טהור שבתוך ימי טוהר וחוזר ומשתנה אח"כ לדם טמא נמי יאות הוא שצריך שתפסוק אחר כלות ימי טוהר ואז אם תראה כראייה ראשונה היא ודייה שעתה:

על דעתיה דלוי. אלא ללוי דהוא אמר שתי מעינות הן נסתם הטמא של תוך שבעה לזכר וי"ד לנקבה ונפתח הטהור של ימי טוהר ולדידיה לאחר כלות ימי הטוהר נסתם הטהור ונפתח הטמא ואם כן אפי' לא הפסיקה דם טוהר תהא דייה שעתה בראייה ראשונה שאחר ימי טוהר שהרי מעיין אחר הוא ולא מאותו מעיין שראתה בתוך ימי טוהר:

אמר ר' מנא טעמא דלוי וכו'. כלומר לא כדקא סלקא אדעתיך דללוי אין צריך הפסק כלל משום דשני מעיינות הן אלא ודאי צריך הפסק ומשום שמתרגלת היא בדמים טהורין כל ימי טוהר איכא למיגזר שתהא מתרגלת בדמים טמאין ולא תבחין להפריש ביניהן ולפיכך צריך שתפסיק ואז לכשתראה דייה שעתה:

יכיל לוי פתר לה מן הדא דתנינן ר' יוסי אומר וכו'. כלומר דלא תיקשי ללוי מן הדא דתנינן ר' יוסי אומר מעוברת ומניקה וכו' ותני עלה ימי עיבורה וימי מניקותה מצטרפין לג' עונות דאם הפסיקה שתי עונות בימי עיבורה ועונה אחת בימי מניקותה דהא דחזאי דם לידה לא קשיא דדם נדה לחוד ודם לידה לחוד ומיהו השלמה לשלש עונות בעינן ולרב הוא דניחא דאמר מעין אחד הוא ולפיכך אם רואה היא אחר שיעברו דם לידה והיינו אחר שבועיים מטמאה מעת לעת דלא עברו עליה ג' עונות שלא ראתה אבל ללוי הוי קשיא למה לן שתפסיק ולא תראה אחר שבועיים הרי אפי' רואה היא לאו כלום דמעיין אחר הוא ולאו ממקום טמא הוא בא והויא כדם ידה ודם חוטמה ואמאי צריכה להשלי' שלש עונות בלא ראייה והיינו דקאמר דיכיל לוי פתר לה דהוא סבר מעין אחד

הוא כלומר דהאי תנא ס"ל דמעין אחד הוא אבל אנא לא ס"ל כהאי תנא אלא דשני מעינות הן:

עד כמה הוא הכרת העובר. שנאמר בה דייה שעתה. וגרסינן להא בפ' החולץ הל' י"א עד סוף הלכה:

אע"פ שאין ראיה לדבר וכו'. משום דאיכא דילדה לט' ואיכא דילדה לז' וניכר עוברה לשליש ימיה והלכך לאו ראיה גמורה היא:

ואפי' מעוברת רוח. שלפעמים יקרה לאיזה סיבה בנשים שנראות כמעוברות ובעת הלידה הוא רוח:

הרינו וגו'. אלמא דהריון רוח שמיה הריון ודיה שעתה:

אפי' רובו של ראשון וכו'. כבר ניכר העובר והן ס"ב יום וכטעמיה דכמשלש חדשים כתיב:

תשעים יום שלימין. כל החדשים שלימין של ל' יום:

ושמואל אמר הן ועיבוריהן. כלומר ג' חדשים בעינן וכמו שהן שלימין בעבוריהן לפי סדרן א' מלא וא' חסר:

אתא עובדא וכו'. כלומר שלא היה שם רובו של ראשון ורובו של אחרון אלא שילדה לששה חדשים שלימים לימים שבאמצע היו חמשה חדשים שלימין והראשון והאחרון היה ספק אם י"ג ימים מן הראשון וי"ז מן האחרון או בהפוך ובין הכל הוא ששה חדשים בימים:

משום ספק ממזרות. שאי אפשר שתלד לזמן זה ויהיה בן קיימא:

כהדין עובדא אתא קומי אבי' בר בא. דהוא אבוה דשמואל ואפשר דקסבר החדשים גורמים והרי יש כאן שבעה מקוטעים:

פליג על שמואל בריה. אם הוא פליג על הא דקאמר שמואל בריה הן ועיבוריהן דשמעינן מיהת דג' חדשים שלימין בעינן:

שנייא היא הכרת העובר וכו'. בהכרת העובר אזלינן בתר רוב נשים שיולדות לתשעה וג' חדשים שלימין הן שליש ימיה אבל לידתו לשבעה חדשים מקוטעין נמי בן קיימא הוא:

תמן תנינן. לקמן בפ"ד:

כמה היא קישויה. לפי שכל הדמים שהיא רואה מחמת קושי הלידה אין בהם משום זיבה דרחמנא טהרינהו דכתיב זוב דמה מחמת עצמה ולא מחמת ולד ועד כמה תלינן הדמים בקישויה:

אפי' ארבעים וחמשים יום. קודם שילדה כל שלא שפתה מן הקישוי יום אחד סמוך ללידתה לא מיקריא יולדת בזוב:

דיה חדשה. דיה אם נטהר את הקושי חדש אחד והיינו חדש תשיעי אבל קשתה ג' ימים בחדש השמיני והיו בתוך י"א ימי זיבה ואפי' קשתה והולכת כל התשיעי הרי זו יולדת בזוב מחמת ג' ימים של השמיני:

זאת אומרת שהאשה יולדת לחדשים מקוטעים. כלומר דמדייק מדקאמר לר' יהודה דיה חדשה ולא קאמר ל' יום דהוה משמע כל שלשים יום של חדש התשיעי צריך שיהיו בקושי לאפוקי שלא תשפה סמוך ללידה ומדקתני דיה חדשה משמע אפי' הקושי היה בתחלת חדש התשיעי ואח"כ שפתה אין זו יולדת בזוב ובלבד שלא תראה דם בימי השופי וטעמא דמילתא משום דאמרי' דיולדת היא למקוטעין ומכי עייל החדש התשיעי הויא זמן לידתה דשיפורא גרים והלכך כל דמים שהיא רואה בו בקושי ואפי' בתחילת החדש אינו אלא מחמת הולד ואע"ג דאיכא שופי בתרייהו וא"כ ש"מ דיולדת למקוטעין דאל"כ ניתני שלשים יום:

ר' יוסי בר בון. פליג ואיפכא הוא דמדייק מדקתני חדשה ולא קתני דיה חדש דהוי משמע אפי' בתחילת החדש וחדשה כל החדש שלם משמע שצריך שיהא בקושי וש"מ דאינה יולדת למקוטעין:

סוף דבר עד שתלד. אם דוקא בולד קיימא מטהרינן בקושי ולא אפי' הפילה דאין קושי לנפלים ולא איפשיטא הכא:

שמעית בשם שמואל. דלא מחלק בין הכרת העובר לבין לידתו דבכולן שלימין בעינן ולא נתברר לי ממי שמעתי דבר זה בשמיה דשמואל:

ואיקפד ר' יוסי לקיבליה. לקביל דחזקיה על שהכחיש בזה:

אילו יהושע שהיה קשור למשה. שהיה עומד תמיד אצלו ומשמש לפניו לא הוה אמר כן דלא אמר משה לזה שאפשר שאמר איזה דבר והוא לא שמע:

והוא אמר כן. בתמיה:

חזר ואמר. ר' חזקיה אין דר' ירמיה אמרה אלא שאני מתמה על זה כאינש דשמע מילתא ומקשי עלה וכי אפשר דשמואל ס"ל שניהן שוין הן א"כ ואבא בר בא דאכשר לעיל במקוטעין פליג על שמואל בריה ולא הוה שמואל פליג על אבוה:

אלא לרע"א יום או לרע"ב וכו'. דבקליטת זרע תליא מילתא דאם נקלט ביום ראשון תשעה שלימין הן לרע"א ואם ביום ב' לרע"ב ואם ביום ג' לרע"ג. ולרע"ד דקאמר הכא אתיא כמ"ד הכי בפ' ר"ע דלד' ימים קליטת הזרע:

מחלפא שיטתיה דר' בא תמן. לעיל הוא אמר דשניא הוא הכרת העובר ושניא היא לידתו שהוא למקוטעין והכא הוא אומר הכין דשלימין הן ובודאי לא אמרה ר' בא דא"כ קשיא דידיה אדידיה:

כל שהוא בהרבה. ובפרק החולץ גריס כל שהוא בה"י רבה באל"ף רבא. וזהו כעין דאמר במ"ר פרשת וירא כל שהוא בהרבה הרי הוא בארבה ומלת הרבה ארבה קדריש וכלומר הרבה בגימטריא רי"ב שהן שבעה חדשים הרי הוא בארבה שסימן הוא שהוא חי:

חמתיה מיבעת. ראה אותו שהוא נבהל ומצטער ושאלו על מה הוא כן והשיבו החמורה שלי מעוברת והגיע זמן לידתה וצריך אני לילך ולהרביצנה ולשומרה שלא תצטנן:

וחשב. מאותו היום וא"ל בעיא היא עד כדון צריכה היא עוד להמתין איז' ימים עד שתלד:

ותני כן. גבי חמרתה. דזמן עיבורה י"ב חדשים הן כדתני בתוספתא דבכורות פ"ק וכן בגמרין פ"ק דבכורות והפוחתת אינה פוחתת מימי הלבנה שהן שנ"ד יום וזו עדיין לא מלאו ימיה:

מילתיה דריב"ל פליגא. אדרב:

בקורת. נקיבה של בקר:

והרביעו של בית ר' ממנה שוורים ויש מהן וכו'. וקס"ד כי היכי דבהמה גסה טהור' שזמן עיבורה ט' חדשים אין לה גבול וזמן ולפעמים איזה ימים קודם ולפעמים מתאחרת איזה ימים כך נמי בהמה טמאה והא רב הוא דאמר אינה פוחתת מימות הלבנה:

כאן בבהמה טהורה. שאין לה זמן קבוע שלא תפחות איזה ימים מט' חדשים:

והכתיב הידעת עת לדת וגו'. אלמא גם למין טהורים יש להם עת וזמן שאינה יולדת מקודם:

חיה טהורה כבהמה טמאה. לימי עיבורה ושאינה פוחתת מי"ב חדשי הלבנה:

הלכה ד

מתני' כל שעברו עליה ג' עונות סמוך לזקנתה עונה בינונית היא ל' יום וכיון שעברו עליה ג' עונות בינוניות אחר שהגיעה סמוך לזקנתה ולא ראתה אם תראה אח"כ דייה שעתה וסמוך לזקנתה נקרא כל שקורין לה אימא אימא מחמת זקנתה ואינה מקפדת:

כל אשה. ואפי' אינה זקנה ועברו עליה ג' עונות ולא ראתה דייה שעתה:

מעוברת ומניקה שעברו עליהן ג' עונות. אבל לא עברו עליהן ג' עונות בלא ראיית דם לא ופליג את"ק דאמר מעוברת משיודע העובר ומניקה משתלד ולא בעינן עברו עליהן ג' עונות בלי ראייה ואין הלכה לא כר"א ולא כר' יוסי:

גמ' **רבי מאיר אומר וכו'**. השתא מפרש לטעם פלוגתייהו במתני' דלעיל וזה שייך לגרוס קודם האי מתני'. רבי מאיר סבירא ליה דם נעכר ונעשה חלב ומחמת החלב הדמין מסתלקין והלכך סבירא ליה דאם נתנה אותו למניקה או גמלתו או מת מטמאה מעת לעת:

ר' יוסי אומר. וחכמים דהיינו ר' יוסי דפליג ואמר דייה שעתה דס"ל מחמת הצער הלידה אבריה מתפרקין והדמים מסתלקין עד כ"ד חדש והלכך אע"פ שאינה מניקה דיה שעתה:

אשכחת אמר. נמצינו למדין קולא וחומרא אליבא דרבי מאיר וכן אליבא דר' יוסי:

קולת על דרבי מאיר וכו'. שהרי במניקה חלב תליא מילתא וחומרה שאם נתנה בנה למיניק' וכו' כדקאמר במתני' ולר' יוסי איפכא הוא שאם נתנה למניקה וכו' דיה שעתה כל כ"ד חדש ואח"כ אע"פ שמניקתו ארבעה וחמשה שנים אסור עד כ"ד חדש כלומר דלא אמרינן דיה שעתה אלא עד כ"ד חדש:

והא. ובעי הש"ס הא דאמר ר"מ שאם גמלתו מטמאה מעת לעת מה דינו:

מיד. אם מיד שגמלתו והפסיקה היא מלהניקו מטמאה מעת לעת כשתרא' או לכשיפסוק התינוק ושוב אינו יוכל להחזיר ולינק וכדלקמן דאז נקרא גמלתו:

נישמעינה מן הדא. דתנינן בתוספתא פ"ב וגריס לה בכתובות פ"ה הל' ו' ושמעינן מהאי ברייתא דקתני לר' יהושע פירש אין מחזירין אותו וכדפליגי אמוראי עד איכן נקרא פירש וה"ה לר"מ דמתני' ובלאחר כ"ד חדש כדלקמן:

פירש. לאחר כ"ד חדש וכן הוא בתוספתא בהדיא פירש וחזר אחר כ"ד חדש הרי הוא כיונק שקץ:

בזמן שפירש מתוך בוריו. מתוך בריאותו אבל אם מחמת חולי אפי' פירש יותר מג' ימים מחזירין אותו מיד לכשיבריא:

ובתינוק. והא דאמרי' אם פירש מתוך בוריו ג' ימים אין מחזירין אותו בשאינו מסוכן אח"כ אם לא יינק:

ובדעתה הדבר תלוי. וכי בדעתה תלוי הוא דנימא אם אינה מקפדת אף על פי שאינה זקנה דיה שעתה:

אמר רבי אבין. ה"ק כל שהוא ראויה לקרות אימא מחמת זקנתה וכלומר שאם אינה מקפדת אז היא ראויה לקרות לה אימא ודין זקנה יש לה:

טביתא. שם שפחתו של רבן גמליאל כדלקמן ריש פרק ב':

אין לה דם טוהר. הואיל וילדה בגיותה:

ויאות. כלומר דר' יוסי מתמה פשיטא היא ואלולי דתני לה ר' הושעיה וכי הוות מספקא ליה לחד הא מאחר שאין לה דמים טמאין דאל בני ישראל כתיב בפרשה אם כן פשיטא דאין לה נמי דמים טהורין משנתגיירה אחר לידתה:

תני. בתוספתא דיבמות פרק ו' וגרסינן להא בפרק החולץ בהלכה י"א:

צריכות להמתין. מלהנשא שלשה חדשים משום הבחנת זרע:

אין צריכות להמתין. דקסבר רבי יוסי אשה מזנה מתהפכת ואין כאן חשש משום תיקון ולד:

ובדמים. לענין דמים אם ראתה ביום שנתגיירה פליגי נמי בתוספתא דמכלתין פרק א' הגיורת שראתה דיה שעתה דברי ר' יהודה דהא מקודם לא היה דמה טמא מן התורה:

נראין דברי ר' יוסי בדמים. שהרי משנתגיירה הרי היא ככל הנשים:

ודברי ר' יודה בולד. שצריכה להמתין ג' חדשים:

הלכה כר' יוסי. בשתיהן:

בעא קומי ר' יוסי. האי ר' יוסי אמורא הוא והקשה לפניו מאי קמ"ל ר' יוחנן דלא כן מה אנן אמרינן וכי ר' יהודה ור' יוסי אין הלכה כר' יוסי:

אלא בגין דאמר רבי נראין. וכלומר דאיכא למימר נראין דברי ר' יוסי לר' יודה בהא ונראין דברי ר' יודה לר' יוסי בהא קאמר ומשום הכי איצטריך ר' יוחנן למיפסק הלכתא והא לא כן א"ר בא בשם ר' זעירא דכל מקום ששנה רבי נראין עדיין מחלוקת במקומה עומדת ולא שהן מודים זה לזה קאמר וא"כ הדרינן לכללא ר' יודה ור' יוסי הלכה כר' יוסי ומאי קמ"ל ר' יוחנן:

חוץ מעיגול של דבילה. דפליגי ר"א ור' יהושע בתוספתא דתרומות פ"ד עיגול של דבלה שדרסה ואינו יודע באיזה עיגול ר"א אומר יעלו ורבי יהושע אומר לא יעלו עד שיהו שם ק' פומין. וקאמר ר' עלה נראין דהתם אהן מודה לדין ואהן מודה לדין הוא. ובתוספתא שלפנינו לא נמצא זה מבואר בהדיא להא דרבי כ"א דתני לקמן דרסה בעיגול ואינו יודע באיזה מקום דרסה הכל מודים שתעלה:

קשיתה. שאלתי לפני ר' חנינא אם אפי' דבר ברור הוא שנבעלו נמי קאמר ר' יוסי אינן צריכות להמתין:

אמר ליה. ומאי תיבעי לך וכי סתם נכריות לאו בעולות הן דודאי כבעולות מחזקינן להו ואפ"ה אינן צריכות להמתין משום דסתם מזנה מתהפכת עצמה שלא תתעבר:

והתני. בניחותא תניא נמי הכי בתוספתא דפליגי חכמים עליה אמר ר"א מעשה בריבה אחת וכו':

והוה מצטער. דהא לית הלכתא כוותיה:

איתא חמי. כלומר דמתמה מאי שנא גבי פלוגתא דר"מ ור' יוסי דלעיל שהורה רבי ג"כ כקולי דר"מ וכקולי דר' יוסי כדאמרינן בהלכה דלקמן ולא היה מצטער וכאן היה מצטער:
תמן יחידין אינון. דפליגי זה עם זה ואיכא למימר דראה רבי לאחרים שסוברין בהא כר"מ וצירף דעתם ורבו על ר' יוסי אי נמי רבי גופיה נצרפה דעתו עם ר"מ וכן בהא נצרפה דעתו עם ר' יוסי ורבו על ר"מ אבל הכא וכי אית לך מימר שנצרפה דעתו עם ר"א לחלוק על החכמים:
ולא עוד אלא דתני עלה. בתוספתא שם אמרו לו לר"א אין ראיה מהאי מעשה בריבה אחת לפי שהוראת שעה היתה ששעת הדחק היה בשני בצורת והיא נגעה בטהרות הרבה וא"כ ודאי אין ללמוד מדברי ר"א:

הלכה ה

מתני' **במה אמרו דייה שעתה**. באלו ד' נשים שאמרו דיין שעתן:
בראייה ראשונה. שראתה הבתולה והמעוברת והמניקה וכן הזקנה לאחר שעברו עליה שלש עונות סמוך לזקנתה ולא ראתה:
אבל בשנייה מטמאה מעת לעת. שהרי עכשיו דמים מצוין בה:
ואם ראתה את הראשונה באונס. כגון שקפצה וראתה או מחמת פחד או שאכלה דבר המגיר דם אף בשנייה דייה שעתה:
ר' יוסי אומר וכו' דהוא סבר מעין אחד הוא. והלכך בעי צירוף לג' עונות שתפסיק ולא תראה כמפרש לזה בהלכה דלעיל:
גמ' **לא שנו**. הא דמחלקינן בין ראייה ראשונה לראייה שניה אלא בתולה וזקנה דבתולה טעמא דכיון דראתה פעם שניה הוחזקה ברואה וכן זקנה אחר שראתה פעם שניה חזרה לקדמותה דנראה דמה שעברו עליה ג' עונות ולא ראתה לאו סילוק דמים הואי אלא דילוג וסת:
אבל מעוברת ומניקה. דדמיהן מסולקין הן ואפילו לא נסתלקו עכשיו לגמרי מסתלקין והולכין הן נותנין לה כל ימי עיבורה וכל ימי מניקותה להיות דיין שעתן:
רב ור' יוחנן תריהון אמרין. דאכולהו ד' נשים קאי היא בתולה וכו' הכל דין אחד להן:
כרבי חנינא. דלקמן דמוכחא כוותיהו מהא דרבי וכולהו פליגי על שיטתיה דשמואל:
היך עבידא. באיזה ענין הוא דקאמר דרבי הורי כקולי שניהן ומפרש לה דבדין מעוברת ומניקה הוה עובדא:
הוכר עוברה ואח"כ ראת. דאשכחן דפליגי ר"מ ור' יוסי בהא כדתנן במתני' דלעיל דלר"מ משהוכר עוברה דיה שעתה ור' יוסי ס"ל דבמעוברת ומניקה שעברו עליה שלש

עונות ולא ראו בעינן והורה רבי בהא כקולי דר"מ ומשהוכר עוברה דיה שעתה ובמניקה משתלד:

ראת ראיות הרבה. כלומר וכן פליגי נמי ר"מ ור' יוסי בדין ראתה המעוברת והמניקה ראיות הרבה והפסיקה ג' עונות ולא ראתה ואח"כ ראת ר"מ אומר מטמא מעת לעת כלומר לדברי ר"מ כך הוא דשמעינן לר"מ דהוא ס"ל כסתם מתני' דדוקא בראייה ראשונה דיה שעתה ומשוי לה ראייה שאחר הפסק ג' עונות כראייה שנייה וכיון דראתה ראיות הרבה הרי היא ככל הנשים ומה שהפסיקה ג' עונות אינו כלום דדילוג וסת הוא וכדין בכל הנשים דאם אח"כ ראתה מטמא מעת לעת ור' יוסי סבירא ליה דמעוברת ומניקה בעברו עליהן ג' עונות ואפי' אחר שראו מכיון שהפסיקה ג' עונות ולא ראתה דין מעוברת ומניקה כמתחלה להן ודיין שעתן בראייה ראשונה שאחר הפסק ג' עונות ובהא הורה ר' כקולי דר' יוסי:

ואם אומר את. השתא מסיק למילתי' דאם אומר את כשמואל דהא דתנן במתני' בראייה שניה מטמא מעת לעת דוקא בבתולה וזקנה הוא אבל במעוברת ומניקה דיין כל ימי עיבורן וכל ימי מניקותן למה לי למיתלי דפסק בהא כר' יוסי הא דר"מ קלילא היא מדר' יוסי דלדידיה לעולם מעוברת ומניקה דיין שעתן משהוכר עוברה ומשתלד ואפי' ראו אח"כ כמה וכמה ראיות לעולם דיין שעתן הן אלא ודאי דהא דתנן במתני' במה אמרו דייה שעתה וכו' לכ"ע אכולהו קאי ואפי' במעוברת ומניקה אבל בשניה הרי היא ככל הנשים ובהפסיקה ג' עונות אחר שראתה בתחילה בהא הוא דפליגי דרבי מאיר מחשיב לה כראייה שניה שלה ור' יוסי סבירא ליה מכיון דהפסיקה ג' עונות ואח"כ ראת כראיי' ראשונה שבתחילת ראיית' דמיא והשתא שפיר הוא דתלי הורה רבי בהא דלעיל כקולי דר' יוסי כדאמרן:

או נימר ר"מ ור' יוסי דחלב. מנא לך לומר דהך הוראה דרבי דאמרן בענין פלוגתא דרבי מאיר ור' יוסי דלעיל הוה דילמא עובדא כי הוה בנתנה בנה למניקה וגמלתו וכו' ובהא דפליגי ר"מ ור"י בהלכה דלעיל בטעמא אי בחלב תליא מילתא או לא:

א"ל בפירוש הכין איתאמרת. דעובדא דרבי בענין הך פלוגתא דר"מ ור' יוסי הוה ולא בפלוגתא דחלב:

עד כדון. עד כאן לא שמענו ממתני' אלא בתינוקת שהגיע זמנה לראות כדקתני במה אמרו דיה שעתא דאבתולה נמי קאי והיינו שהגיע זמנה לראות ועדיין לא ראתה שדינה בראייה ראשונה דיה שעתה ובראייה שניה הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעת לעת:

תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה ראיות. מה היא דינה וקאמר דפלוגתא היא דהאי מ"ד ס"ל דראייה ראשונה וראייה שניה דיה שעתא וכן שלישית דאכתי לא אתחזקה בדמים עד שתראה שלש ראיות ומיכן והילך הרי היא ככל הנשי' ומטמאה מעת לעת:

ר' ירמיה בשם רב. ס"ל דבתרי זימני איתחזקה וראייה שלישית עצמה מטמאה מעת לעת:

זקנה שהפסיקה ג' עונות. ולא ראתה:

דיה שעתה. ותוספתא היא בפ"א וה"ג התם זקנה הפסיקה ג' עונות וראת דיה שעתה הפסיקה ג' עונות וראת הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה לא שכוונה שעת וסתה אלא שפיחתה או שהותירה. וכצ"ל הכא חזרה והפסיקה ג' עונות הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעת לעת והשתא שייך שפיר ולא שכיוונה מחמת הוסת שראתה בפעם שניה כמו בראשונה והיינו ממש שלש עונות בינוניות שהן צ' יום אלא בשפיחתה בשלש עונות אחרות כגון שהיו שלש עונות ראשונות צ"א יום והשניות צ' יום או שהותירה שהיו ראשונות צ' והשניות צ"א ולפיכך מטמאה בשניות מעל"ע דאין כאן וסת:

שאילו כיונה. בשניות כמו בראשונות בתשעים יום נקבעה וסת ודיה שעתה:

ר' יודן בעי ראת ראייה ראשונה ושניה וכו'. אתינוקת שלא הגיע זמנה לראות קאי דאמרינן לעיל דבראייה שניה לדברי הכל דיה שעתה ובשלישית הוא דפליגי דרב ס"ל כיון דאיתחזקה בתרי זימני מטמאה בשלישית מעת לעת ככל הנשים והשתא בעי דאם אחר ראייה השניה הפסיקה שלש עונות ולא ראתה ואח"כ ראת מאי מי אמרינן כוסת ארוכה היא כלומר הך ראייה שלישית שראתה אחר שלש עונות לאו כהפסק עונה היא לומר שחזרו ונפסקו דמיה אלא כוסת ארוכה שנתארך ונתעכב הוסת עד אותו הזמן ומטמאה מעת לעת כדין ראייה שלישית שלה או דילמא כהפסק עונה היא שנראית שחזרו ונפסקו דמיה ותהא דייה שעתה:

א"ל ר' יוסי מה אם בשעה שעשיתה ככדמיין. כלומר ככד מלא מים שנופצת וחוזרת ונופצת והיינו בשתי ראיות ראשונות דחזינן דרואה וחוזרת ורואה ואפ"ה את אמר דייה שעתה גם בראייה שניה:

כאן שלא עשתה ככד מים. שהרי הפסיקה מלראות שלש עונות לכ"ש שתהא דיה שעתה א"נ כבדמין כשכיחא בדמים והיינו הך:

א"ל ואין כיני. אם כן דאת מחשבת לה כהפסק דמים ודינה כמו בתחילה אפי' ראת ראייה אחת כלומר עוד ראייה אחת ואחרת אח"כ לא תטמא מעת לעת שהרי כמו

בתחילת ראייתה היא ועד שתרא' שלש אחר הפסיקה הוא שתטמ' מעת לעת כדלעיל בראיי' שלישית של התחלת ראייתה:

א"ל דמיא לוסת ארוכה. כלומר הדר וקאמר דלאו מילתא היא דאמרי אלא דמיא כוסת ארוכה ותטמא מעת לעת:

כמה עונה נותנין לה. הא דתנינן עונה כמה היא:

עונה בינונית. ולא פירש כמה ופירשה ר"ל בשם ר' יהודה נשיאה עונה בינונית שלשים יום:

ויתנו לה עונה. השתא פריך על הא דלעיל תנוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה דאמרינן בראשונה ובשניה דיה שעתה ואמאי יתנו לה עונה ואם תראה בשניה לאחר עונה בינונית תהי' ככל הנשים דהא חזינן דראייתה אחר עונה בינונית היא ומשני מאחר שלא נתבררה עדיין בדמים עד אח"כ אין לה עונה כשאר כל הנשים:

ומהו שיש לה כתמין. לתנוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה ראשונה ושנייה אם כתמה טמא או לא:

מאחר שעשיתה ככד מים. שנופצת וחוזרת נופצת ואם תראה עוד ראייה שלישית מטמאה מעת לעת ככל הנשים יש לה כתמין וכתמה טמא:

שמואל אמר וכו'. דאכתי לא אתחזקה בדמים ואין לה כתמים וכן אמר ר' יוחנן בשם ר' ינאי:

אפי' ראת מאה פעם. כלומר שראתה הרבה בפעם אחת כערך מאה פעמים ראיות אין לה כתמין דאכתי לא אתחזקה בדמים עד ראייה שלישית בעונות כדרך שאר הנשים:

רוקה טהור מדרסה טהור. של תנוקת דלא אתחזקה בדמים ונמצא רוקה ומדרסה בשוק לא מחזקינן לה כספק הרוקין הנמצאין:

מגעה ברשות הרבים טהור. כדמפרש ואזיל לענין מאי קאמר:

סברין. בני הישיבה לפרש ולומר דה"ק דטהור מטומאת מעת לעת דאלו הנשים המוחזקות לראות מגעה מטמאה למפרע מעת לעת אפי' ברשות הרבים וזו כיון דלא הוחזקה להיות רוא' אף על גב דראתה השתא שני פעמים זו אחר זו אפילו הכי מגעה במעת לעת ברשות הרבים טהור:

הלכה ו

מתני' **אע"פ שאמרו**. אשה שיש לה וסת דיה שעתה:

צריכה להיות בודקת. בכל יום שחרית וערבית כשאר הנשים:

חוץ מן הנדה. שאם ראתה יום אחד היא טמא' כל שבעה ואינה צריכה בדיק' בכל שבעה דהא בלאו הכי טמאה היא:

והיושבת על דם טוהר. אין לה בדיק' שהרי אפי' תרא' דם טוהר הוא:

והמשמשת. בגמרא קאמר דמשמשת קתני שאעפ"י שיש לה וסת צריכה לבדוק לפני תשמיש ולאחר תשמיש ודוקא כשהיא עסוקה בטהרות דמגו דבעיא בדיק' לטהרות בעיא נמי בדיק' לבעלה אבל אשה שאינה עסוקה בטהרות לא בעיא בדיק' לבעלה:

ובתולה שדמיה טהורין. ד' לילות לב"ש ולב"ה עד שתחיה המכה של בעילה אינה צריכה לשמש בעדים שהרי דמה טהור ואפי' נשתנו מראית דמים שלה הואיל דשמשה משום התשמיש נשתנה וכיון דלאחר תשמיש לא בעיא בדיקה לפני תשמיש נמי לא אצרכוה רבנן אבל שחרית וערבית צריכה בדיקה היכא דלא שמשה אחר בעילה ראשונה דשמא נשתנו מראה דמים שלה ממרא' דמים של בעילה ראשונה ואם נשתנו טמאה שרגלים לדבר שאין זה דם בתולים:

ופעמיים צריכה להיות בודקת. האשה שצריכה בדיקה:

בשחרית. להכשיר טהרות של לילה שאם תמצא טהורה תדע שלא ראת בלילה ולכשתמצא ערבית טמאה יצאו אלו טהרות מספק:

ובין השמשות. להכשיר טהרות שנתעסקה בהן ביום:

ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה. שמכינה עצמה לשמש עם בעלה:

אף בשעת עברתן. אף לאחר שאכלו בתרומה צריכין לבדוק עצמן לתקן שירי תרומה שבפניה שאם תמצא עכשיו טהורה כשתבדוק ערבית ותמצא טמאה לא יהיו שירי התרומה בכלל טמאה למפרע שהרי בדקה עצמה לאחר העברתה ואין הלכה כר' יהודה: גמ' **כיני מתניתא חוץ מן הנדה שלא הפסיקה לה טהרה**. כלומר דמשום הכי הוא דאמרו אין הנדה צריכה בדיקה דהא ודאי משום טומאה בלאו הכי טמאה היא אלא דמיהת היתה צריכה בדיקה משום קביעות וסת דהא אשה קובעת לה וסת בתוך ימים שראויה להיות נדה הלכך קאמר דבהכי מיירי המתני' בנדה שאין לה הפסק טהרה שמעיינה פתוח הוא ובכה"ג אינה קובעת לה וסתה בימי נדתה:

והמשמשת. כיני מתני' כן צריך למיתני ומשמשת בעדים כדפרישית במתני':

ובתולה שדמיה טהורין כיני מתני' בתינוקת שלא הגיע זמנה לראות ונשאת. דבה אמרו בפרק בתרא שדמיה טהורין לבית שמאי ד' לילות ולבית הלל עד שתחיה המכה אבל אם הגיע זמנה לראות אין נותנין לה כל כך כדקתני התם ואע"ג דאמרינן שם לב"ה נותנין

לה עד מוצאי שבת ד' לילות מ"מ מדנקט בתולה שדמיה טהורין משמע שכל זמן שדמיה מחמת בתולים הן טהורין והיינו עד שתחיה המכה ובלא הגיע זמנה לראות וכב"ה:

שמואל אמר לילה ויום עונה. לאו הכא קאי אלא אמתני' דריש פ' תינוקת ואגב דאיירי בה מייתי להא דשמואל דמפרש להסיפא דמתני' דהתם ראתה ועודה בבית אביה דקאמרי ב"ה נותנין לה כל הלילה שלה וקאמר דנותנין לה לילה ויום שהיא עונה שלימה:

ומקצת עונה ככולה. כלומר לאו כל יום ממש אמרינן אלא חצי יום דמקצת עונה שהיא או יום או לילה בעלמא והכא דנותנין לה לילה וחצי יום לעונה שלימה והוי מקצת העונה ככולה:

הפסיקה. אמתני' קאי דקתני בתולה שדמיה טהורין דוקא אם לא הפסיקה לראות מחמת תשמיש דאז תולין הדם מחמת הבתולים עד שתחיה המכה אבל אם הפסיק' לראות מחמת התשמיש ששמשה פעם אחת ולא ראתה ואחר כך ראתה אפי' מחמת תשמיש טמאה דכיון שפעם אחת לא ראתה מחמת תשמיש שוב אין אנו תולין הדם מחמת בתולין אלא ודאי דם נדה הוא:

שינת מראה דמיה טמאה. דכיון דנשתנו במראה ודאי דם נדה הוא וכדמפרש ואזיל:

בשלא שינת מחמת תשמיש. כלומר שלא שימשה ולא היה השינוי מחמת התשמיש אבל אם שמשה שינת מחמת התשמיש היא וטהורה:

ומתניתא אמרה כן. וממתני' שמעינן להא דהיכא דשימשה תולין השינוי שהוא מחמת תשמיש וטהורה מדקתני ובתולה שדמיה טהורין אינה צריכה לשמש בעדים א"כ הדא אמרה שינת מחמת התשמיש טהורה כלומר היכא דשימשה תולין השינוי שמחמת התשמיש הוא וטהורה:

ואם אומר את. דאם לא כן אלא אפי' השינוי מחמת התשמיש טמאה א"כ קשיא ותשמש בעד שמא תשנה ממראה הדם ואפי' מחמת התשמיש היא ותהא טמאה אלא ודאי כל היכא ששימשה אף על פי שנשתנה תולין השינוי מחמת התשמיש וטהורה וכי אמרינן נשתנו מראה דמיה טמאה בלא שמשה:

כנגד שני פעמים שהיום משתנה על הבריות. כלומר הואיל בשחרית משתנה מלילה ליום ובין השמשות משתנה מיום להתחלת הלילה לפיכך תקנו חכמים באותן הזמנים שצריכה להיות בודקת להכשיר הטהרות של הזמן בסוף כל זמן שמשתנה כדפרישית במתני':

כל מקום שאמרו בעלה חייב בקרבן וכו'. ניכר כאן החסרון מתוכו דמקשי לקמן על בר פדייה ולא הוזכר תחילה וכן ליתא להא במקום אחר בהאי תלמודא. ובבבלי מכלתין פ"ט דף ס' ע"ב גרס להא דפליגי בה בר פדא ור' אושעיא בר פדא אמר כל שבעלה בחטאת טהרותיה טמאות. והיינו אם היתה עסוקה בטהרות ופירשה וראתה בתוך שיעור וסתה דבכה"ג בעלה בחטאת אם תמצא על שלה אותיום אחר הבעילה כדתנן בפרק דלקמן. כל שבעלה באשם תלוי. והיינו אם שהתה כדי שתרד מן המטה ותדיח את פניה דבכה"ג בעלה באשם תלוי דספק הוא אם דם בשעת ביאה הוה ובכי הא בטהרות תלויות. כל שבעלה פטור. כגון ששהתה יותר מכאן דלגבי בעלה פטור טהרותיה טהורות ור' הושעיה קאמר התם דאפי' במקום שבעלה חייב חטאת טהרותיה תלויות. ובגירסא דהאי תלמודא נראה דג"כ כגירסא דהתם היא אלא שחסר בכאן מילתיה וכן תיבות בר פדייה אמר וכצ"ל ר' לעזר בשם ר' הושעיה בעלה חייב בקרבן כנגדה בטהרות תלויות בר פדייה אמר כל מקום שאמרו חכמים בעלה חייב בקרבן וכו' והיינו דפריך מתניתא פליגא וכו' כדלקמן:

ר' שמואל בר רב יצחק בעי אילו זקן וילד וכו'. קושיא דר' שמואל קאי להאי מ"ד דס"ל דלעולם טהרותיה תלויות ואפי' מקום שבעלה בחטאת דמחזקינן לודאי דם בשעת ביאה ואפ"ה לענין טהרות שעשתה בתוך שיעור וסת לא מחזקינן לה בודאי טמאה והיינו דפריך ואמאי אילו זקן וילד שהיו מהלכין בטרקלין לא דבר ברי שהזקן משמש תחילה הא אם ילד אתי ומטעי ביה כלומר שאע"פ שבודאי הזקן ממשמש בפתח הטרקלין בתחילה והולך לפני הילד הרי עכ"פ אם הילד בא מטעה בזקן ויוצא מיד מן הפתח ומשל הוא לזה ומכנה אבר המשמש לזקן והדם לילד וכשהזקן משמש הוא לפני הילד ומכל מקום תיכף כשהזקן הוא פונה מן הפתח הילד ממהר לבא ונמצא הדם והלכך חיישינן שהיה הדם בבית החיצון בשעת ביאה שהרי מיד אחר פרישתו ממנה נמצא הדם ואם כן ניחוש נמי לענין טהרות שעשתה ומצאה מיד בתוך שיעור הזה שהיה הדם גם כן בשעת היותה עסוקה בטהרות:

אמר רבי אבון בשם רבי יודן. שאני התם דבשלמא בביאה שפיר הוא דמחזקינן לודאי בשעת מעשה לפי שאני אומר שם היה הדם בשעת ביאה אלא שביאה היא סותמת את הדם ואבר השמש מעכבו מלצאת וכמשל הזקן והילד והלכך מיד אחר שפירש הזקן הילד ממהר לבא וכדאמרן:

ברם הכא. לענין טהרות אילו היה דם שם בשעת עסוקה ממש בהן מי היה מעכבו שלא לצאת והלכך תלינן שמא אחר כך נעקר הדם ממקומו ומצאתה ולא מחזקינן להטהרות בודאי טומאה אלא בספק:

מתניתא פליגא על ר' הושעיה. דאמר אפילו במקום שבעלה בחטאת כנגדה בטהרות תלויות ועל כרחך באשה שיש לה וסת עסקינן הכא דאל"כ קשיא הא דקאמר בר פדייה בעלה פטור מן הקרבן כנגדה בטהרות טהורות ואמאי טהורות לגמרי הא עכ"פ בתוך מעת לעת למפרע הוא דהא ודאי מילתיה לא אזלא כשמאי דאמר כל הנשים דיין שעתן אלא באשה שיש לה וסת או בד' נשים שאמרו בהן דיין שעתן מיירי ומיהת קשיא עליה מהאי מתני' דתנינן לעיל כיצד דיה שעתה היתה יושבת במטה ועסוקה בטהרות פירשה וראתה היא טמאה וכולן טהורות הרי דאפי' פירשה מיד וראתה הטהרות טהורות ואע"פ שעסקה בהן בתוך שיעור וסת דבכה"ג בעלה חייב בקרבן הוא והא דפריך על ר' הושעיה לומר דאפי' לר' הושעיה קשיא מהאי מתניתא ומכ"ש לבר פדייה אלא משום דאידך פירכא דפריך לקמיה לא קשיא כ"א על בר פדייה הלכך קאמר הכא דהאי מתניתא פליגא גם על הא דר' הושעיה דקאמר טהרות תלויות ומתני' טהורות לגמרי קתני:

מתניתא פליגא על בר פדייה. והאי מתניתא על בר פדייה לחודיה הוא דקשיא דאיהו קאמר כל שבעלה פטור מקרבן כגון ששהתה יותר מכדי שתרד מן המטה ותדיח פניה דבעלה פטור לגמרי כנגדה גם בטהרות טהורות לגמרי הן הא תנינן ר' יודה אומר אף בשעת עברתן מלאכול בתרומה וקס"ד דחכמים לא פליגי עליה ובאשה שיש לה וסת עסקינן כדלקמיה:

ליידא מילה. ולאיזה דבר אמר ר' יהודה דצריכות בדיקה בשעת העברתן מלאכול בתרומה לאו שאם תראה אח"כ תהא טמאה למפרע והלכך בודקות בשעת העברתן כדי לתקן השיריים של תרומה כדפרישית במתני' אלמא דמטמאות למפרע ובר פדא קאמר טהרותיה טהורות:

תיפתר. להמתני' באשה שאין לה וסת עסקינן והלכך מטמאות למפרע ומילתיה דבר פדא באשה שיש לה וסת הוא כדפרישית לעיל:

א"ל כן אמר ר' יוסי רבי. כלומר ר' יוסי ברבי לא פירש להמתניתין כדקאמרת אלא כל מה דאנן קיימין הכא באשה שיש לה וסת אנן קיימין דהא ברישא קתני אע"פ שאמרו דיה שעתה אלמא ביש לה וסת מיירי וכן הסיפא ביש לה וסת והדרא קושיא לדוכתה על בר פדייה:

אמר ר' יוסי בר' בון סלקת מתניתא. כלומר אי משום דרישא ביש לה וסת מיירי לא קשיא דתחלק המתני' רישא בשיש לה וסת ומכאן ואילך והיינו הסיפא ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה וכו' באשה שאין לה וסת מיתוקמא:

ואפי' תימר. הדר קאמר דלאו מילתא היא דאפי' תימא לא סלקת מתני' ולא תחלקה אלא בין רישא ובין סיפא באשה שיש לה וסת אנן קיימין ואפ"ה ל"ק לבר פדייא דמה עביד לה בר פדייא איהו ס"ל דחלוקין חכמים על ר' יודה וסבירא להו דהואיל שיש לה וסת לא חיישינן לטומאה למפרע ואינה צריכה לתקן אלא בשעת אכילת התרומה:

הדרן עלך פרק שמאי אומר

פרק ב

הלכה א

מתני' **כל היד המרבה לבדוק בנשים**. שבודקת תמיד שמא ראתה:

משובחת. שמתוך כך לא תבא לידי ספק טומאה ובעלה לא אתי לידי איסורא:

ובאנשים. אם בודק עצמו באמתו שמא יצא ממנו קרי:

תיקצץ. לפי שמתחמם ומרגיש כשממשמש באמה ומוציא ש"ז לבטלה:

והסומא. אמרינן בגמרא דאינה משנה ודחויה היא אלא היא בודקת לעצמה ומראה לחברותיה:

ושנטרפה דעתה. מחמת חולי:

מתקינות אותן. בודקות אותן ומטבילין אותן:

אחד לו ואחד לה. לקנח לאחר תשמיש:

והצנועות מתקנות להן שלישית. עוד אחד לתקן את הבית כלומר לבדוק עצמה לפני תשמיש להיות מוכנת לבעלה:

גמ' **כיני מתני' כל המרבה ליתן ידו על עינו וכו'**. כלומר דמפרש דכל היד המרבה דקתני שפיר הוא דקאי אנשים ואאנשים דאע"ג דבאנשים אפי' לא מרבה אסור דכיון דבני הרגשה נינהו ודאי אפי' בחדא זימנא מתחמם הוא מ"מ קאמר כל המרבה לומר דכל שמרבה הוא ליתן ידו באמתו מרבה הוא להוציא זרע כמו המרבה ליתן ידו על עיניו מרבה הוא להוציא דמע וכן קתני בתוספתא פ"ב בהדיא משלו משל למה הדבר דומה לנותן אצבע בעין כל זמן שהוא דוחק הרבה מוציא דמעה:

ר' טרפון אומר תיקצץ על טבורו. הכי קתני בתוספתא ר"ט אומר יקצץ על טיבורו אמרו לו הרי כריסו נפתחת אמר להם אף אני לא נתכוונתי אלא לכך כלומר שמוטב לו שיהא כריסו נבקעת ואל יעשה כך וכדמפרש ואזיל:

חברייא אמרין וכו'. כלומר דודאי הא דקאמר תיקצץ על טיבורו לאו דוקא שתקצץ ממש על טבורו קאמר דכי לא סגי אלא על טבורו אלא ודאי עיקר מילתיה לענין קללה קאמר ומ"מ אמאי נקט בלישניה על טיבורו ומשני ר' יוסי דהא קמ"ל דאפי' צריך הוא למשמש מן הטיבור ולמטן כגון שישב לו קוץ שם אל יגע בידו והיינו דקאמר לא בא באלו דברים אלא לפרש שאסור למשמש מן הטיבור ולמטן אפי' הוא צריך לכך:

הדא דאת אמר. דבאנשים אסור דוקא אם הוא ממשמש לענין שכבת זרע אם יצא ממנו:

אבל לענין זיבה. שרוצה לבדוק ולידע כמה ראיות ראה ואם הוא חייב בקרבן או לא כל המרבה לבדוק מחבירו משובח הוא מחבירו:

צנועות. אגב דקתני במתני' והצנועות מתקינות וכו' נקט נמי למנהג הזה מצניעות שנוהגין כשעושין בטהרות שבודקות עצמן על כל חבית וחבית יין שהן מגיעות ועל כל ככר וככר שהן אופות:

בטביתה. שם שפחה של רבן גמליאל:

ונזדעזע רבן גמליאל. שהיה מתפחד שטמאת כל היין:

אלא על חבית זו. באחרונה בלבד:

אמרון בשם ר' ינאי אין כן סומא וקמת אמרון וכו' וקמת. כלומר אית דאמרי להא בשם ר' ינאי ואית דאמרי להא בשם ר' יוסי בר חנינא דאין כאן סומא במתני' וצריך למחוק סומא דאינה משנה כדפרישית במתני' דאין סומא צריכה לאחרות שיבדקו אותה אלא היא בודקת לעצמה ומראה לחברותיה:

וקמת. כלומר כך קמת האי מילתא להני אית דאמרון דאלו אמרו לזה בשם ר' ינאי ואלו אמרו בשם ר' יוסי בר חנינא ותו לא:

ר' אילא. אבל ר' אילא קיבל השמועה דר' יוסי בן חנינה בשם דבית ר' ינאי אמר להאי מילתה דאין כאן סומא במתני':

אמר ר' ינאי אף הראשונה נקראת צנועה. כלומר הראשונה דתנינן בסוף פ' דלעיל ופעמיים צריכה להיות בודקת וכו' ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה וקס"ד דלאו אכל הנשים קאמר אלא דוקא צנועות ואף היא צנועה נקראת כדתנן הכא במתני' והצנועות מתקנות להן השלישית לתקן את הבית ופריך תנינן צריכות בודקות במתני' דלעיל ואת אומר הכין דצנועה נקראת:

אמר ר' אילא. הא ל"ק דה"ק דלהודיעך הוא שכל מי שהוא מקיים דברי חכמים נקרא צנוע ולעולם צריכות הן כל הנשים לנהוג כן:

בדקה. עצמה:

ביד שאינה בדוקה. כלומר שהעד לא היה בדוק א"נ היד ממש לא היה בדוק לה אם יש עליו דבר מטונף ומלוכלך ומצאה דם או שהטיחה את גופה לבית התורפה ומצאה דם על גופה ועל ידה טמאה משום דחזקת הגוף בדוק הוא מדם ומבית התורפה בא הדם:

מתניתא אמרה כן. דתנינן לקמן נמצא על העד שלו שקנח עצמו טמאה וחייבין בקרבן דודאי ממנה הוא הדם ואמאי דילמא עליו היה אלא לאו שכל הגוף בחזקת בדוק הוא:

תיפתר שבדק. ממתני' אין ראיה דהכא במאי עסקינן שבדק עצמו בתחילה ולא היה עליו כלום:

ואיקפד ר' זעירא. על אוקמתא דר' חנינא ואמר וכי דרכו של האיש לכן שיבדוק עצמו אם יש עליו דם בתמיה:

ר' זעירה בשם ר' ירמיה. דידיה אמר דלא כדאמר בשם רב דטמאה ודאי משום ראיית דם אלא משום כתם בטומאת ספק ועד כגריס היא תולה בדם מאכולת וטהורה יותר מכאן צריכה מתלא כלומר אם יש אמתלא לתלות בו תולה ואם לאו טמאה מספק כדין הכתם:

אמרין חזר ביה רב ירמיה. ממה דאמר טמאה משום כתם אלא טמאה ודאי היא משום ראייה:

אמרין. וכן אמרו דכד שמע מיליהון דרבנן דלקמן דמסקי דטמאה משום ראייה משום הכי חזר ביה:

רבי משבח. עליה דר' חמא אבוי דר' הושעיה לפני ר' ישמעאל בר' יוסי דאדם גדול הוא:

ר' חמא וכו'. כי אתא לקמיה בעא ר' חמא קמיה דר' ישמעאל בר' יוסי בדקה וכו' מהו:

א"ל כדברי מי את שואלני. כלומר כדברי מי אתה רוצה להשיב אני השאלה שלך:

אם כדברי הרב. שהוא ר' יוסי רבו של רבי:

כדברי התלמיד. כלומר שהשיב לו כדברי התלמיד הוא רוצה וא"ל אבא אמר טמאה משום כתם ורבי אימר טמאה ודאי משום ראייה:

אמר לי'. כלו' דאקפד ר' ישמעאל בר' יוסי ואמר דין הוא דאת משבח ביה היאך מניחין דברי הרב ושומעין לדברי התלמיד:

אמר ר' זעירא הני לבר נש. כלומר ניחא ליה לבר נש לשמוע טעמיה דרביה דהוא רבי רבו של ר' חמא:

בדקה וכו'. השתא מייתי פלוגתא דהאי דינא דתני בדקה בעד והניחתו בקפצה. בקופסא של זכוכית כמו שעושין לקופסא בפתח זכוכית לפניה וכן מעמידין שם כלי זכוכית וקורין אלמיר"א ואח"כ מצאה עליו דם:

ואת אין את נותן לה מיתלא. כלומר וכי אין אתה מודה שצריכה כשיעור כגריס ועוד ואם יש אמתלא לתלות בה תולין וא"כ הרי דינו ככתם:

טעמא דרבי. דודאי צריכא כשיעור כגריס ועוד ומשום דדרך קופסיות בדוקות מן השרצי' הן אבל אינן בדוקות מן המאכולת והלכך צריכה כגריס ועוד דעד כגריס תולין בדם מאכולת ואם הוא יותר מיכאן מכגריס א"כ נפקא לה מספק דם מאכולת ובמה יש לתלות לה והלכך אמרינן דודאי מגופה קאתי והיינו טעמיה דרבי דאמר משום ראייה והיינו נמי דאמרינן דכד שמע ר' ירמיה מיליהון דרבנן דאמרי הכי חזר ביה:

הלכה ב

מתני' **נמצא**. דם על עד שלו אפי' שהה זמן ארוך לאחר בעילה קודם קנוח בידוע שהיה דם בשעת תשמיש:

טמאין. שניהם טומאת שבעה כדין בועל נדה:

אותיאום. או אותיאוס לנוסחא דהכא תכף ומלה יונית היא שנמצא מיד לאחר בעילה:

לאחר זמן. כדמפרש לקמן במתני':

טמאין מספק. שניהם טמאין שבעה ומיהו טומאת ספק היא לתלות אבל לא לשרוף:

ופטורין מן הקרבן. מן החטאת אבל חייבין הן באשם תלוי למ"ד לא בעינן חתיכה משתי חתיכות:

גמ' **ותני עלה בין היותיאום בין שלא היותיאום נמצא על שלו**. כלומר בנמצא על שלו אין חילוק בין נמצא מיד אחר הבעילה בין שקנח עצמו לאחר זמן ונמצא דם דודאי בשעת בעילה היה:

היותיאום טמאין. קתני במתני' ותני עלה היותיאום לקינוח וכו' וכדמפרש רב הונא היותיאום שאמרו לקינוח אמרו שמצאת מיד שקנחה עצמה מבחוץ ולא לבדיקה לחורין ולסדקין לפי שאין היותיאום לבדיקה דכשהכניסה העד לבדוק מבפנים כבר הוא יותר מכשיעור היותיאום:

מהו שתהא. אשה צריכה בדיקה לאחר התשמיש בתוך כדי היותיאום שמא תמצא ויתחייבו בקרבן:

אם אומר את וכו' בטל היותיאום. כלומר היכי משכחת לה שתבדוק מבפנים ויהא בתוך כדי היותיאום שהרי לקינוח אמרו ולא לבדיקה וכשתבדוק כבר בטל היותיאום:

ר' יוסי בר' בון. מוסיף בטעמא דבלאו הכי שמעינן דאין הבדיקה צריכה מיד בדוקא דאם אומר את שתבדוק עצמה בתוך כדי היותיאום א"כ ולא כפקידה היא למעט מעת לעת בתמיה וכלומר שהרי אותה הבדיקה שלאחר תשמיש כפקידה היא כדתנינן בפ"ק ומשמשת בעדים ה"ז כפקידה וממעט מעל"ע ואבדיקה שלאחר התשמיש קאי כדאמרינן שם ואי אמרת דהבדיקה בתוך אותיום הוא ומטעמא שמא תמצא טמאה ויבאו לידי

חיוב קרבן א"כ למה אמרו כפקידה היא למעט תיפוק ליה דבלאו הכי צריכה היא בדיקה מיד אלא ודאי מדאמרינן כפקידה היא אלמא דמשום הכי הוא דאיתקנה ולא מטעמא שמא תמצא טמאה ויבאו לידי חיוב קרבן והלכך נמי אינה צריכה באותיום:

אמר ר' יוסי בר' בון. כלומר דקאמר דכן נמי מודה בהאי טעמא דלעיל דלקינוח הוא שאמרו היותיאום משל לשמש ועד וכו' וביציאת האבר השמש נכנס העד הסדין מיד זהו היותיאום ואי אתה מוצא זה אלא לקנוח מיד אחר התשמיש ולא בהכניסה למבפנים שא"כ לא עמד אחורי המשקוף הוא:

ופטורין מן הקרבן. בנמצא לאחר הזמן דקתני במתני' ומפרש לה דפטורין מן החטאת קאמר וחייבין באשם תלוי כדפרישית במתני':

הלכה ג

מתני' **ותדיח את פניה**. שתקנח פניה שלמטה:

ואחר כך. כלומר ואם שהתה יותר מכשיעור זה:

מטמאה מעת לעת. טהרות שנתעסקה בהן כדין מעת לעת דאמרינן בפ"ק:

ואינה מטמאה את בועלה. טומאת שבעה כדין בועל נדה אלא טומאת ערב מדרבנן כדין נוגע בנדה בתוך מעת לעת קודם לראייתה:

ר"ע אומר מטמא בועלה. דקסבר כל תוך מעת לעת מטמאה את בועלה טומאת ז' מספק ואין הלכה כר"ע:

ומודין חכמים לרבי עקיבא ברואה כתם שהיא מטמאה את בועלה. מכאן ולהבא דאע"ג דטומאת כתמים נמי מדרבנן היא כמו טומאת מעת לעת התם אין שור שחוט לפניך אבל כתמים כשור שחוט לפניך הוא שהרי בצפור לא נתעסקה ובשוק של טבחים לא עברה ודם זה מהיכא קאתי ואיכא הוכחה דמגופה הוא:

גמ' **אין זה אחר זמן**. הא דקתני במתני' כדי שתרד מן המטה ותדיח את פניה לאו לפרושי אחר זמן קאי דאין שיעור זה נקרא אחר זמן אלא אחר אחר זמן:

ואיזהו לאחר זמן כדי שתפשוט את ידה. בעודה במטה ותיטול את העד המזומן לה מתחת הכר ותבדוק בו:

אבל אחר אחר זמן בעלה טהור. כלומר בכדי שתרד מן המטה ותדיח פניה דקתני דזהו אחר אחר זמן בהא הוא דנחלקו חכמים על ר"ע וסבירא להו דבעלה טהור אבל בכדי שתושיט את ידה ותטול עד ותבדוק דזהו אחר זמן בהא מודו חכמים לר"ע דשניהם טמאין מספק ומתני' ה"ק איזהו לאחר זמן ששנינו לעיל טמאין בספק כדי שתושיט את

ידה ותטול העד לבדוק ובכדי שתרד מן המטה ותדיח פניה זהו אחר כך שנחלק בו רבי עקיבא וחכמים:

דברי חכמים שהן בשיטת ר' מאיר. הא דקתני ומודים חכמים לר"ע ברואה כתם שמטמאה בועלה למפרע הוא דקאמרי דחכמים דמתני' בשיטת ר"מ הן דמחמיר בכתמי' כדאמר בפ"ק ומטמא למפרע:

רבי יוחנן אומר חכמים ממש. לאו דהני חכמים כר"מ סבירא להו אלא הן חכמים ממש דפליגי לעיל אדר"מ וס"ל בכתם דאין מטמאה את בועלה אלא מכאן ולהבא:

מאי כדון. מנא לך השתא לפרש להמתני' דחכמים ממש הן דילמא חכמים היינו ר"מ:

נילף הדא דרבנן מן דר"ע. שהרי מודים חכמים לר"ע קאמר וא"כ ע"כ אין לך לומר דמודו ליה בכתם דמטמאה בועלה למפרע דהא ר"ע גופיה לא ס"ל הכי בכתם אלא ברואה דם הוא דנחלק עם חכמים וס"ל דמטמאה בועלה למפרע כדמסיק ואזיל:

כמה דר"ע אמר מטמאה את בועלה ואינה מקולקלת למניינה. דהא בברייתא דשנינו פ"ק הלכה א' דקתני התם ברישא ברואה כתם מטמא למפרע ומקולקלת למניינה ומטמאה בועלה למפרע והך רישא כר"מ הוא דאתיא דלא מצינו לר"ע דאמר הכי אלא בסיפא ברואה דם דקתני התם מטמאה למפרע ואינה מקולקלת למניינה ואינה מטמאה את בועלה למפרע ר"ע אומר מטמאה בועלה למפרע אלמא דר"ע גופיה לא אמר אלא באינה מקולקלת למניינה והיינו ברואה דם:

כן רבנן אמרין מטמא את בועלה ואינה מקולקלת למניינה. כלומר השתא נמי הא דרבנן מטמאים בועלה בכתם על כרחך מכאן ולהבא מיירי וכמו דסבירא להו באינה מקולקלת למניינה והיינו ברואה דם דאינה מטמאה את בועלה אלא מכאן ולהבא ה"נ בכתם דאי למפרע לא שייכא מודים חכמים לר"ע כדאמרן:

הלכה ד

מתני' **כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן**. ואין צריך לשאול אותה אם היא טהורה וכשהניחה בחזקת טהורה:

הבאין מן הדרך נשיהן להן בחזקת טהרה. דסד"א הני מילי היכא דאיתיה לבעלה במתא דרמיא אנפשה ובדקה אבל היכא דליתיה במתא דלא רמיא אנפשה לא קמ"ל:

שני עדים על כל תשמיש. חדשים אחד לו ואחד לה ולמחר תעיין בהם:

או תשמש לאור הנר. כלומר תשמש ותבדק לאור הנר כדמפרש בגמרא:

ובית הלל אומרים דיה בשני עדים כל הלילה. כלומר דבית הלל מודים שמקנחין עצמן אחר כל ביאה וביאה הוא בעד שלו והיא בעד שלה אלא שאינן צריכין עדים חדשים אחר כל ביאה כ"א די באותן שני עדים כל הלילה ולמחר יבדקו העדים:

גמ' **אסורה לביתה עד שעה שתבדוק**. מכיון שאין לה וסת קבוע חיישינן:

פתר לה. להא דאמר שמואל דצריכה שתבדוק בבאין בעליהן מן הדרך תנינן:

והתנינן. דגם הבאין מן הדרך נשיהן בחזקת טהרה:

תיפתר. להא דשמואל שבא ומצאה עירה. והלכך צריכה היא שתבדוק ומתני' במצאה ישינה ולא הטריחוהו להקיצה ושתבדוק:

והתני בין שמצאה עירה בין שמצאה ישינה. בחזקת טהרה הן:

תיפתר שהניחה בחזקת טהרה. והא דשמואל שלא הניחה בחזקת טהרה ואם היה לה וסת היה מחשב וסתה ובא עליה והכא שאין לה וסת צריכה שתבדוק:

כמה עונה נותנין לה. באשה שיש לה וסת דקאמרת דבעלה מחשב ימי וסתה וכמה היא עונת וסת שנותנין לה:

ר' שמעון בן לקיש אמר וכו'. כדלעיל בפ"ק הל' ה':

שונה אני אפי' לאחר ג' שנים. ששהא בדרך מחשב ימי וסתה ובא עליה ובלבד באשה שיש לה וסת:

והוא ששהתה אחר וסתה ז' ימים. בכדי שתוכל לטבול:

וחש לומר שמא לא טבלה. כיון דאין בעלה בעיר דילמא אכתי לא טבלה:

זאת אומרת שאסור לאשה לשהות בטומאתה. אע"פ שאין בעלה בעיר צריכה היא שתטבול בזמנה:

אפי' דבר בריא שילדה. אם אמר ר' יוחנן אפי' אם ילדה בתוך הזמן דנמי מוקמינן לה בסתמא בחזקת שטהרה מטומאתה:

כך אנו אומרים. בתמיה וכי כך אנו אומרים אפי' נטמאת בודאי דמחזקינן לה בחזקת שטבלה הא הך טבילה ספק היא והטומאה בודאי ואין ספק מוציא מידי ודאי:

אלא. ודאי כיון שילדה בטלה חזקתה ואף הכא נמי כיון שנטמאת בודאי בטלה חזקתה ולא קאמר ר' יוחנן אלא בספק נטמאת או לא דאז מוקמינן לה אחזקת טהרה דאם נטמאת מסתמא טבלה:

ב"ש וכו'. ולא כן תני המשמש מטתו וכו' כיני מתניתא אימא הכי תשמש ותבדק לעדים באור הנר:

שימשה בעד אסורה לביתה. כלומר אם אבדה העד ולא בדקה בו אסורה לביתה:

בשעה שהוכיחה קיים. כגון במתני' דאמרינן תשמש כל הלילה ולמחר תעיין בהם ואע"פ שהוכיחה והוא העד לפנינו משמשת לכתחילה ובשעה שאבדה העד ואין הוכיחה קיים לכ"ש שנסמוך על חזקת טהרה:

אמר ר' יוסי. אדרבה איפכא מסתברא תמן במתני' את יכול לעמוד על העד למחר והלכך סומכת עליו ברם הכא שאבד ואין את יכול לעמוד עליו והלכך אסורה לביתה עד שתבדוק:

הלכה ה

מתני' **החדר והפרוזדור והעליה**. כדמפרש בגמ' החדר הוא מבפנים והוא הנקרא מקור שדם נידה וזיבה יוצא ממנו והפרוזדור הוא מבחוץ לפניה והעליה היא נתונה על שתיהן על החדר ועל חצי הפרוזדור ונקב יש בין עליה לפרוזדור ונקרא לול ופעמים יורד דם מן העליה לפרוזדור דרך הלול וכותלי הרחם הן למטה באמצע פרוזדור שהוא המקום שהשמש דש בו ונקרא צואר הרחם ודרך שם דמים יוצאין לחוץ לשער הרחם:

דם החדר טמא. שהוא דם המקור:

נמצא בפרוזדור ספיקו טמא. אם נמצא בפרוזדור מן הלול ולפנים מחשבינן ליה כודאי לפי שחזקתו שהוא מן החדר וחייבין עליו על ביאת המקדש ושורפין עליו תרומה שרוב דמים הנמצאים כאן מן החדר הן ואם נמצא מן הלול ולחוץ יש כאן ספק שמא מן העליה בא דרך הלול ודם עליה טהור הוא וספק שמא מן החדר בא והלכך אין כאן טומאה ודאית לחייב על ביאת המקדש ולשרוף את התרומה אלא טומאה בספק היא לתלות:

גמ' **כיני מתניתא דם החדר טמא ודם העליה טהור**. לפי שלא הוזכר בנוסחת המשנה בהדיא מדם העלייה לפיכך אמרו דהכי צריכין למיתני:

החדר לפנים וכו'. כדפרישית במתני':

מתניתא בשנמצא. אם הא דקתני נמצא בפרוזדור ספיקו טמא בשנמצא מן הנקב העלייה ולפנים לצד החדר:

א"ל אם בשנמצא. שם לא שייך למיתני ספקו טמא שהרי כודאי הוא שבא מן החדר דאלו מן העלייה מחוץ לנקב העליה הוה משתכח:

אלא כן אנן קיימין. לפרש המתני' בשנמצא מפתח עלייה ולחוץ דבהא איכא לספוקי שמא מן העלייה ושמא מן החדר בא ולפיכך ספק טמא הוא:

מיליהון דרבנן. דלקמן פליגין על פירושא דרב הונא למתני':

ג' הן שהן בספק ועשו אותן. חכמים כטומאה ודאית:

המפלת יד חתוכה. דאמרינן בפרק דלקמן דטמאה לידה ואין חוששין שלא לתת לה ימי טוהר דשמא מגוף אטום הוא ואינו ולד דהלך אחר רוב נשים דולד מעליא ילדן אלמא כודאי מחשבינן מדיהבינן לה ימי טוהר:

שיליא. דתנן בפ' דלקמן שליא בבית הבית טמא אע"פ שאין הולד נראה בבית לפי שרוב שליות אינן בלא ולד אלמא כטומאה ודאית היא:

ודם הנמצא בפרוזדור. דמתני':

ומה אנן קיימין. בפירושא דמתני' לר' יוחנן:

אם בשנמצא מפתח עלייה ולפנים. אמאי קאמר שהוא בספק ועשו אותו כודאי הרי בודאי הוא שבא מן החדר אלא ע"כ כן אנן קיימינן שנמצא מפתח עליי' ולחוץ והלכך קרי לי' ספק וקא' דעשו אותו כודאי ופליגא דרב הונא:

תנינן כמה ספיקות. שעשו אותן כודאי ואת אמר הכין שלשה הן ותו לא האיכא תשע צפרדעין ושרץ אחד ביניהן ונגע באחד מהן ואינו יודע באיזה מהן נגע אם ברה"י הוא ספקו טמא:

א"ל מה דאמר ר' יוחנן. שלשה הן בטומאת אשה קאמר:

הלכה ו

מתני' **חמשה דמים טמאין באשה**. כדמפרש בגמרא דארבעה דמין הן דילפינן מקראי והיא גילתה את מקור דמיה וטהרה ממקור דמיה ומיעוט דמיה שנים הרי ד' דמים אדום וקרן כרכום ומימי אדמה ומזוג והחמישי שהוא שחור בכלל אדום הוא אלא שלקה:

וכקרן כרכום. כמראה זיו הכרכום מלשון כי קרן עור פניו:

וכמימי אדמה. כדמפרש במתני' דלקמן:

וכמזוג. כיין אדום המזוג במים:

אף כמימי תלתן. כמים ששורין בהן התלתן פינצרי"קי בלע"ז:

וכמימי בשר צלי. מוהל היוצא מבשר צלי:

בית הלל מטהרין. וג' מחלוקת בדבר ת"ק דאמר ה' דמים טמאין ותו לא ס"ל דמימי תלתן ובשר צלי תולין לא אכלין ולא שורפין וב"ש מטמאין ושורפין עליהן תרומה וקדשים וב"ה מטהרין לגמרי והלכה כב"ה:

עקביה בן מהללאל מטמא. דס"ל האי ירוק כקרן כרכום הוא אלא שלקה והאי ירוק דקאמר כמראה אתרוג ולא כמראה כרתי שאין זה נוטה למראית אדמומית כלל:

וחכמים מטהרין. וג' מחלוקת נמי בירוק ת"ק סבר תולין ועקביא מטמא ושורפן וחכמים מטהרין לגמרי והלכה כחכמים והן ר' יוסי דלקמן:

אם אינו מטמא משום כתם. להיותו חשוב מן הדמים המטמאין באשה מטמא משום משקה וחשוב הוא דם להכשיר את הזרעים לקבל טומאה ככל שאר הדם שהוא א' מן השבעה משקין שמכשירין את הזרעים:

לא כך ולא כך. לא מטמא משום כתם ולא מכשיר את הזרעי' וכן הלכה:

גמ' **ארבעה דמים הן וכו'**. כדפרישית במתני':

שחור בא מכולן. כלומר כולן אם לקו נוטין הן למראה שחור:

דם יהיה זובה בבשרה והא ואשה כי יזוב זוב דמה מנהון הוא. כלומר הני קראי לא מרבי מידי דמנהון הן מדמיה שהוזכרו ולא בא הכתוב כאן אלא לגופן כדמסיים ואזיל:

אלא שבא עליה. שהכתוב בא כאן ללמד עליה בימי זיבתה ומה שעושה אותה זבה כמפורש בפרשה:

ומנין וכו'. דלמא כל דם דאתי מינה טמא הוא:

בין דם ודם אין כתיב כאן. דאי הוה כתיב הכי הוה משמע בין דם נדה ודם זיבה וכולן טמאין אבל השתא דכתיב בין דם לדם משמע דבמראה דמים פליגי בין דם טמא לדם טהור:

הרי שבעה. לב"ש ולא כתיב אלא תרי ודמיה וכדאמרן ומשני דאלו דומין הן למימי אדמה ובכללו הן:

לא טימא ר' מאיר אלא שנגע בו עקביא. כלומר בהאי דם ירוק שנגע בו עקביא והיינו דם ירוק עלה קאמר ר"מ לחכמים שאם אינו מטמא משום דם טמא באשה יהא כמשקה להכשיר את הזרעים:

ויטמא כמי תלתן וכמי בשר צלי שנגעו בהן בית שמאי. כלומר מאי חזית דמפרשת להא דר"מ אדם ירוק ואליבא דעקביא דילמא אהני דמטמאי ב"ש קאמר דלהוו כמשקה להכשיר הזרעים:

אומרין הן דומין למימי אדמה. לא מצית אמרת הכי דהא טעמייהו דב"ש מפני שבכלל מימי אדמה הן וא"כ הוו דם טמא מדאורייתא ודם טהור הוא מכשיר דם טמא אינו מכשיר וכלומר דלא שייך ביה הכשר בדם טמא דקי"ל דכל המטמאין אין צריכין הכשר שהרי טומאתן והכשרן כאחת הן חוץ מדם השרץ דמטמא ואינו מכשיר ואין לנו כיוצא בו כדתנן בפ"ו דמכשירין ולא שייך לומר דאם אינו דם להוי כמשקה להכשיר דמנא ליה לר"מ לאיפלוגי בכך אם לשיטת ב"ש הוא טמא וא"צ הכשר אבל לשיטת עקביא שפיר הוא דשייך דה"ק דשמעינן לעקביא דמחמיר הוא בירוק לטמאו מצד חומרא ולא

דס"ל דהוי דם טמא מדאורייתא וא"כ אמאי מטהריתו לגמרי לכל הפחות ליהוי כמשקה להכשיר הזרעים:

הלכה ז

מתני' **כדם המכה**. כדם תחלת הכאה של סכין בשחיטה א"נ כדם תחלה של הקזה שהוא אדום הרבה:

שחור כחרת. של דיו היבש והוא כעין שיש בשולי הכלי שהוא שחור הרבה ולא כמראה הדיו שמלמעלה שהוא קלוש ואינו שחור כל כך:

דיהא מכאן. שנדהא מראיתו ואינו שחור כל כך טהור וה"ה לכל דמים טמאין דבכולהו עמוק מכאן טמא דיהא מכאן טהור חוץ מן המזוג דבין עמוק ובין דיהא טהור:

כברור שיש בו. העלין הברורין במראה אדמומית יותר מחבריהן ושלש שורות של שלש שלש עלין יש בכרכום ואין בודקין אלא בשורה האמצעית ובעלה האמצעי שבה שהוא המשובח שבכולן:

מבקעת בית כרם. מקום ידוע בארץ ישראל ששמו בית כרם:

ומציף עליו מים. נותן מים על העפר עד שיהו המים צפין ע"ג ומשערין אותן עכורים ואין משערין אותן צלולין:

וכמזוג. כיצד ב' חלקי מים ואחד יין מן היין השרוני מקום ידוע בארץ ישראל פ"א יין העשוי מגפנים הנטועים בבקעה ובעמק לשון חבצלת השרון. ובזמן הזה כל מראה טמא הוא חוץ מן הלבן והירוק ככרתי או כמראה שעוה והזהב כל שאינו נוטה לאדמומית:

גמ' **שלקת ושנת**. שהיתה בו מכה וחזר והוכה עליה:

ומתניתא אמרה כן. ומלישנא דמתני' דייקינן הכי דקתני כדם המכה מאי המכה משמע שהיתה בו מכה וכאותו דם היוצא אם חזר ושנה ונגף בה:

אתא חד בר נש. והיתה בו מכה המוציאה דם ואמר ר' יצחק קרוב הוא זה המראה לבוא למראה דם נדה:

מה ופליג. אם ר' יצחק פליג על הא דר"ש בן מנסיא דאמר שלקת ושנת:

שאילו ישנה. לא פליג אלא ה"ק שאילו ישנה והוכה בה פעם שנית ויצא דם הוה כדם הנדה:

על גבי עור לבן. שניכר בו מראה השחור:

על גבי עור צבוע. אפי' ע"ג צבוע:

טהור. דכל הני מראה דיהה של שחור:

שחור כדיו. כמראה דיו הלח והקלוש טהור:

כפליון. כסודר של ראש השחורין הבאין ממדה"י טמא:

כל הלין מילייא לעבודה. אם כל הדברים הללו למעשה הן וא"ל אין:
דתנינן והשחור כחרת טמא דיהא מכאן טהור. ומשמע הא עמוק מכאן טהור ומדקתני גבי שחור דוקא משמע דלא אמרן אלא בשחור הא כולהון אפי' עמוקין מכאן ממראיהן שנשנו טהורין:
קרתיה דרב יהודה. באתריה דרב יהודה היו נוהגין כר"ש בן לקיש ורב יהודה בעצמו כר' יוחנן:
תני בר קפרא. מהא דבר קפרא נראה דמסייע לרשב"ל ואפ"ה לא עבדינן עובדא כוותיה אלא כר' חנינה:
דר' חנינא מזג לבר קפרא. הראה לפניו מראה מזוג והיה עמוק ממראה ששנינו במתני' וא"ל כזה מהו א"ל טמא חזר ואדהיתה וא"ל טהור וזהו כר"ל שאמר בכולן עמוק מכאן טמא:
אמר ליה יהא שלמא לגברא דטעי בפומיה ולא טעוי בעיינוי. שלא טעה במראה והכיר בין עמוק לדיהא ומיהו טעי בפומיה דר' חנינא ס"ל דמזוג בין עמוק מכאן ובין דיהה מכאן טהור:
הוון בעיי מימר מ"ד טהור בשאינו מצחצח ומ"ד טמא במצחצח. כצ"ל וכדמוכח מדלקמן. אם הוא מצחצח ואינו מקדיר על הבגד או על המטלת שבודקת בו הוא מראה טמא ואם הוא מקדיר ונבלע בו הוא טהור כך היו רוצין בני הישיבה למימר דלא פליגי כלום דמר אמר במצחצח ומר אמר בשאינו מצחצח:
נישמעינה מן הדא. מן האי מעשה ש"מ דאין חילוק בשאר מראות כ"א בשחור אמרו כן:
וביקשו לטמותה. ולא הוי שמיע להו להא דאמר רב לקמיה:
מקדיר. אם נבלע הוא ואין מראיתו נראה כ"כ טהור ואם הוא מצחצח טמא ולא אמרן אלא בשחור הא שאר כל המראות אם אינן כמו ששנינו במתני' אפי' הן מצחצחין טהורין:
ברואה את הצל ולא ברואה את החמה. כלומר בעליון שאמרו לאו בעליון ממש שרואה את החמה אלא ברואה את הצל של עליון והוא האמצעי והוא עליון נגד התחתון:
באילין קוזקזתהון. הביא לפניו אלו כוסות שמקבלין בהן דם הקזה ולהראו' מראה האדום שאמרו וא"ל על אלו שהראה לו כבר דיהו מראיו שנשתנו דלא משערין אלא בכוס ראשון:
דם שעיר באדום. דם של שעיר הביא לפניו להראות דוגמת מראה האדום ודם דגים לדוגמת מראה השחור וא"ל כבר נשתנו ודיהא מראיו:

מיצף מים על גבי מטלית. כלומר שיהו המים צפין על גבי האדמה כל כך כמו אם היה גבוה כמטלית עליה:

כוס מזוג נראה מבחוץ. הכוס שרואין בו מראה המזוג צריך שיהא דק שיהא נראה בו המראה מבחוץ:

כגון אילין כסייא טיברייאה. כגון אלו כוסות של זכוכית שעושין בטבריא ואמר ר' אבודמא מציפורי לא היא אלא כגון הדא פיילית כוס זכוכית שאינה עושה צל לכותליה כלומר שהיא זכה כל כך שנראית מב' צדדיה ואין כותלה הא' נעשית צל להשני ויותר דקה משל טיבריא:

כל מי שאינו יודע לראות דמים טהורין. שאינו מבחין מה הן המראות הטהורות מתוך מראות הטמאות לא יראה דמים טמאין כלומר שלא יורה בדמים כלום לומר זה טמא וזה טהור:

רב אמר. וכן מילתי' דרב דאמר עד שיהא בקי בהן בכל המראות ובשמותיהן:

מילתיה דר' יוחנן אמרה כן. שאמר יודע אני להבחין בכל מראות הטהורות ובכל מראות הטמאות:

אם טהור שבאדום הוא הוא טמא שבמימי אדמה. כלומר לפי שלפעמים נראית שבשיעור מראה האדום טהור הוא ואם אתה משערו בענין מימי אדמה יהיה טמא לפיכך צריך שיהא בקי בהן ובשמותיהן בכל חילוקי בחינות המראות ומאן דלא ידע הא לא ידע חמי למראות הדמים ואל יהא לו עסק בהן:

ועוד מן הדא. וכן שמעינן מהא דר' יוחנן דלקמן שהיה נזהר הרבה בענין ראות מראות הדמים:

דתני יצללו ולא יעכרו. כשמשערין מראה מימי האדמה ומציף מים עליהן צריך שישער כשהן צלולין ולא עכורין:

ר' חנינה עכר. ובדק ואמרו לר' יוחנן מפני מה ר' חנינא עכר ואת לא עכר:

אמר לון ר"ח שתי עותיק ר' יוחנן לא שתי עותיק. משל הוא ר' חנינא שתי חמר עתיק וכלומר שהיה רגיל בהוראות ובמעשים שבאו לפניו ואינו רגיל כמוהו:

ר' חנינא שתי עותיק דעותיק. היה בקי הרבה והרבה כדאמר ר' הושעיה עליה מן בגין דר' חנינא עיניה שביעה בעובדייא שבעה עינו בכל המעשים והוראות שבאו לפניו אפי' כשהוא עכור לא פסליה להמראה לפניו ויכול הוא להבחין ואינו טועה בשינוי המראה:

משער בגוש של אדמה. היה נוטל גוש אדמה של בקעת בית כרם בלי מים והיה מבקעו ורואה ובודק בו:

מן בגין דאנן ידעין דר' חנינה כשר בגין כן אנן סמכין עלוי. בתמיה וכי בשביל שאנו יודעין שר"ח אדם כשר הוא אנן נסמוך ג"כ עליו לעשות כן אנו אין לנהוג לזה אלא שהוא סמוך על חכמתו ובקיאותו:

ר' חנינה. היה שוכן ודר בציפורי והיו באין לפניו מעשים והוראות:

ומפק מן תרתין זימנין. כלומר שיצאו מידו פעמיים ויותר ולא היה נוהג לצרף עמו לר' יוחנן ור"ל שהיו שוכנין עמו שם והיו אומרים חכים הדין סבא וסכינו חריפה וסומך על הוראתו מבלי לצרף עמו חכמים אחרים:

חד זמן צרפון עמיה ושאלו מה זה שראית להשגיח עלינו ביום זה ולא כמנהגך וא"ל יבא עלי אם לא כל מעשה שבא לפני ששמעתי מרבי להלכה כל כך פעמים כשערות ראשי וכן ראיתי הוראה למעשה שלשה פעמים ובשביל כך אני סומך על הוראתי אבל מעשה זה לא בא לפני רבי בהלכה למעשה כ"א שני פעמים ולפיכך צרפתי אתכם עמי בהוראה זו:

דמים טהורין. להכיר במראות הטהורות ומתמה הש"ס הא בדמים טמאים לא הוה בקי והא לעיל קאמר ר' יצחק בר נחמן לר' אבודמא. כשראה להאי חד בר נש לדם המכה שלו ואמר קרוב זה לבא לדם הנדה:

אלא מאן דיליף הדין מינה יליף הדין. משלמד ממנו להבחין במראות הטהורות למד אח"כ ממנו גם להכיר במראות הטמאות:

אתא חדא איתא ושאלתון. באה אשה אחת במראה הדם לשאול אותם ואמר לה יצחק בר' יונתן אם ראית עטיר מינה יותר לח וברור מזה מלשון עטיר ושפי מכל ערעור ואמר ליה רב הונא אין אתה צריך לזה דכן אמר רב מן דאתי קומיך הורי כעין מה שבא מעשה לפניך כן הורי שאין לדיין אלא מה שעיניו רואות:

אמר ר' יעקב וכו'. וכן היה ג"כ ר"ח נוהג לכל קופות הרבה מהמעשים אשר באו לפניו כך היה מורה:

מהו לראות כתמין בלילה. וקאמר מעשה שראה רבי בלילה וטימא ואח"כ נמלך להניחו עד הבוקר וראהו וטיהר אמר גדולים הן דברי חכמים וכו' וחזר אמר נניחו עוד עד הלילה וראה והנה הוא טיהר כלומר שחזר ודיהא ביותר ואמר לא אני הוא שטעיתי בתחילה אלא הוא שהולך ודיהא שהרי עכשיו בלילה ג"כ מראה טהור לו:

ראת על הכר. מראה אחת מהו שתהא נאמנת לומר כמראה כזה או כזה ראיתי מגופי ושיהא החכם סומך על זה להורות לה:

נאמנת. וכן תני בברייתא כן נאמנת:

כן תהא מראה מראות נגעים. שיראה להכהן דוגמת מראה כזה אם הוא טמא או טהור: **ת"ל והובא וגו'**. שצריך שיביא הנגע בעצמה ולהראות לכהן ולא מדוגמת המראה וגזירת הכתוב הוא:
הדרן עלך כל היד

פרק ג

הלכה א

מתני' **המפלת חתיכה אם יש עמה דם טמאה**. משום נדה ואם לאו טהורה דלאו לידה היא וקסבר ת"ק אפשר לפתיחת הקבר בלא דם ואפי' נמצא הדם בתוך החתיכה טהורה דדם חתיכה הוא לא דם נדה:
ר' יהודה אומר בין כך ובין כך טמאה. דקסבר אי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם וכיון שהפילה חתיכה ודאי דם היה שם אלא שאבד במיעוטו ולא נראה ואין הלכה כר' יהודה:
גמ' רבנן אמרין טעם פלוגתייהו במתני' מפרש דרבנן סברי דמקור הוא שמגדל חתיכה ומשום לידה טהורה היא דלאו לידה הויא והלכך עד שיש עמה דם:
ר' יהודה אומר דם הוא שקרש ונעשה חתיכה. והלכך אע"פ שאין עמה דם טמאה משום נדה:
לא טימא ר' יודה. להך טעמא א"כ לא טימא ר' יהודה אלא בחתיכה שהיא כגון ארבעה מיני דמים:
איני מקבל עלי את הדבר הזה. שאמרת הלכה כר' יהודה דיחיד ורבים הלכה כרבים:
לא דהוא אמר הלכה כר' יהודה. לא אמר שמואל כן דמורין להלכה כר' יהודה אלא שראה כמה רבנן דנהגין כרבי יהודה ונהגו כר' יהודה קאמר:
קורעה. להחתיכה ואם נמצא בה דם אגור כנוס בתוכה טמאה:

הלכה ב

מתני' **כמין שערה**. שער:
יבחושין. יתושין:
תטיל למים. פושרין וישהא אותו במים הפושרין ואם נמוחו טמאה משום נדה דדם נדה הוא:
אם יש עמהם דם וכו'. סתמא כחכמים דפליגי על ר' יהודה וס"ל דאפשר לפתיחת הקבר בלא דם:

וחכמים אומרים כל שאין בו מצורת האדם אינו ולד. הכל מודין בנולד גופו כצורת בהמה ופניו פני אדם דהוי ולד גופו כאדם ופניו כפני בהמה אין זה ולד לא נחלקו אלא במקצת פניו דומין לבהמה ומקצת פניו דומין לאדם ר"מ ס"ל כל צורת אדם בעינן וחכ"א כל שיש בו ממקצת צורת אדם ה"ז ולד:

גמ' **תטיל לפושרין**. מים דקתני במים פושרין:

והתנינן המפלת וכו'. ואמאי אם לאו טהורה תטיל לפושרין ואם נמוחו טמאה:

הדא ילפה מן ההיא וכו'. כלומר אין ה"נ ה"ק דתנא חדא לגלויי על אידך כדמפרש ואזיל:

הדא ילפא מן ההיא שאם נמוחו טמאה ואם לאו טהורה. רישא דקתני אם נמוחו טמאה ילפא מהסיפא דאם לאו טהורה כדקתני בסיפא דאין עמהן דם טהורה:

וההיא ילפה מן הדא. וסיפא ילפה מן הרישא דהא דקתני ואם לאו טהורה והיינו אם תטיל לפושרין ולא נמחו אבל נמחו טמאה:

תמן תנינן. לקמן ריש פ"ז השרץ והנבילה מטמאין לחין ואין מטמאין יבישין ואם יכולין להשרות ולחזור לכמות שהן מטמאין לחין ומטמאין יבישין וכמה היא שרייתן בפושרין מעת לעת:

צריכין שיהו. המים פושרין כל מעת לעת:

נותן ברמץ. הכלי שבו המים נותנו ברמץ חם או נותן לתוכן כל פעם מעט מים חמין שישארו פושרין מעת לעת:

פתר לה. להמתני' בשהיו לחין ויבשו וכי קאמר טהורה ביבש מעיקרא:

ואם נמחו טמאה. אבל כי לא נמחו טהורה וקשיא לר' אלעזר דאמר דם יבש נמי טמאה:

פתר לה משום ברייה. היינו טעמא דכי לא נמחו טהורה דאמרינן ברייה בפני עצמה היא ולא דם וכי קאמר ר' אלעזר בדם ממש יבש:

ואפי' תתיב עפר. הא כמין עפר קתני ומשמע אפי' תותב אחד של עפר וכי עפר משום ברייה הוא:

אמר ר' בא. ומאי קשיא לך:

ואפי' תימר עפר עפר. כלומר אפי' עפרורית של עפר ועפר ממש דאיתתא עברת כך וקמת משום ברייה שתקום אח"כ והוות ברייה. א"נ וקמת דקמת למתני' כולה משום בריה ואפי' בעפר כדאמרן:

מתניתא. ברייתא בתוספתא פ"ד פליגא על רבי יוסי בן חנינא דמטהר בדם יבש:

מפני שיש בה שומא ומפני שיש בה מכה. תלוי בה וטהרוה הא אין בה שומא ומכה לא בדא היו מטהרין ואע"ג דיבש הוא:

פליגין עליה. דר' יוסי בן חנינה אלו שתי מעשות ולית לה קיום למילתיה:

הלידה הזאת ככל הלידות שבתורה. כלומר הלידה הזאת לענין מה דנשנה במתני' המפלת כמין בהמה חיה ועוף דסבר ר"מ דהוי ולד ובדאיכא ביה הכרת פנים של אדם כדאמרינן לקמן דהכל מודים דאם פניו פני בהמה אינו ולד והשתא פליגי ר' יוחנן ור"ל בלידה הזאת דר' יוחנן ס"ל ככל הלידות שבתורה היא:

מה הלידות שבתורה עד שיצא ראשו ורובו. כלומר או ראשו או רובו כדאמר ר' יוחנן לקמן בסוף פרקין וכדמפרש לקמיה פלוגתייהו במאי פליגי:

משונה היא הלידה הזאת. דסבירא לי' אף על גב דבשאר לידות בראשו והיינו פדחתו ורוב גולגלתו סגי כדלקמן בסוף הפרק מיהו הכא מכיון דעיקר בפניו תליא עד שתצא הכרת פניו דבעינן שיהא ניכר דפני אדם הוא:

מה נפיק מביניהון. כלומר במאי קמיפלגי דודאי אם יצא כתקנו וכדרכו בהא כ"ע לא פליגי דכשאר לידות שבתורה הוא ועד שיצא רוב ראשו כי פליגי ביצא ולד זה מחותך או מסורס:

על דעתיה דר' יוחנן. הוי כשאר לידות וסבירא ליה לקמן דמחותך או מסורס עד שיצא ראשו או רובו הוי לידה וה"נ ברובו או בראשו סגי:

על דעתיה דרשב"ל. דאמר משונה הלידה הזאת מכיון דבהכרת פנים תליא מילתא ואפי' למ"ד לקמן במחותך או מסורס דשאר ולדו' בראשו או ברובו סגי הכא עד שתצא הכרת פניו בעינן וכדאמרן לאפוקי רוב גלגלתו ופדחתו:

ואין ידוע וכו'. קתני במתני' ומפרש לה דכל הן דתנינן בפרקין תשב לזכר ולנקיבה לחומרא הוא ונותנין לה ימי טומאה דנקיבה י"ד יום וימי טוהר אין נותנין לה אלא לזכר ואין לה אלא כ"ו ימים טהורין דנותנין עליה חומרי זכר וחומרי נקבה:

הדא דאת אמר לביתה. לבעלה הוא דאמרו דאין נותנין לה אלא ימי טוהר של זכר שנשתיירו אחר ימי טומאת נקבה:

אבל לטהרות תשב לנקבה. כל ימי טוהר של נקבה מטהרינן לטהרות שטהורין בימי טוהר:

מפני שכתוב בהן יצירה כאדם. דכתיב ביה וייצר ה' אלהים את האדם וגו' וה"נ כתיב בהו ויצר ה' אלהים מן האדמה כל חית השדה וגו' ובהמה בכלל חיה:

ר' אמי בעי. אם מפני שכתוב בהן יצירה בבהמה כמו באדם כדכתיב וייצר וגו' והא כתיב כי הנה יוצר הרים וגו' מעתה הפילה דמות הר תהא טמאה לידה:

שנייא היא. התם שאין כתיב בהן יצירה מתחילת ברייתו של עולם ולאו דומיא דיצירה דאדם היא:

מפני שסוקרין לפניהם כאדם. מביטין הן לפניהן כמו אדם והיינו טעמיה דר"מ:
מפני שמהלכין. שעיניהם מהלכות לפניהן כאדם וכן בעופות יש שעיניהם מהלכות לפניהן כמו קריא וקיפופא:
והתנינן. בפ"ו דבכורות גבי את שגלגל עינו כשל אדם הוי דמום הוא אם דומין לשל אדם:
מה תנינן סוקרין מה תנינן מהלכין. ומאי קושיא מהתם אנן סוקרין ומהלכין קאמרינן וכי תנינן דסוקרין ומהלכין באדם הוי מום:
מאי כדון. ומאי האי דקתני את שגלגל עינו וכו' לפי שגלגלי עיני אדם עגולין הן וגלגלי בהמה ארוכין ואם נשתנו הוי מום:
ר' יוסי בר' בון. אמר בהא נמי חלוקין הן שבאדם הלבן הוא רבה על השחור שבעין ובבהמה השחור רבה ואם נשתנו הוי מום:
חברין דרבנן מקשין לה על דר' מאיר. דאמר כמין בהמה חיה ועוף הוי ולד א"כ אם הפילה דמות עורב והוא פורח ועומד בראש הדקל ומת אחיו בלא בנים וכי אומרים לו בא וחלוץ או ייבם לאשת אחיך:
אמר ליה ר' מנא. לדידך דאת סבור דגוונא דתנינן במתני' יכול לחיות ומתקיים הוא א"כ עד דאת מקשי לה על דר"מ קשיתה נמי על דרבנן דהא אמר ר' ייסא בשם ר' יוחנן כולו אדם ופניו בהמה אינו ולד כלומר בזה לא נחלקו דכ"ע סבירא להו דאם פניו דומין לבהמה דכבהמה הוי ואינה טמאה לידה:
כולו בהמה ופניו אדם. הכל מודין דולד הוא וטמאה לידה והשתא דסברת דמתקיים הוא א"כ תקשה:
כולו אדם ופניו בהמה. והרי הוא עומד וקורי בתורה ואומרין לו בא לשחטך דבהמה הוא וכן אם כולו בהמה ופניו אדם והרי הוא עומד וחורש בשדה ואומרין לו בא וחלוץ או ייבם אשת אחיך דאדם הוא אלא ודאי האי לאו מילתא היא כלל דאינו מתקיים הוא לחיות דר"מ לא קאמר אלא משום דבמינו מתקיים הוא והלכך הוי ולד לענין טומאת לידה:
לא סוף דבר כל הסימנין. של צורת אדם אלא אפי' אחד מן הסימנין ואלו הן הסימנין וכו':
והגבינין. גבות העין:
וגומות הזקן. סנטר שקורין מנטון:
ואמר ר' יסא וכו'. כלומר עלה קאמר ר' יסא בשם ר' יוחנן דאפי' אחד מהן כגון גבן אחד ועין אחד ולסת וגבת הזקן והיינו דחכמים סברי כן וכדר' בא לקמיה:
דברי ר' מאיר. צ"ל עד שיהו כל הפנים דומין לשל אדם ודברי חכמים אפי' א' מן הסימנין:
אפי' צפרניו. כמו פרצניו וכצ"ל וכלומר אפי' פרצוף אחד מן הפרצופין כגון עין או מצח שדומה לפרצוף האדם:

מחלפ' שיטתיה דרשב"י תמן הוא אומר. בתוספתא פ"ק דבכורות ר"ש אומר מה תלמוד לומר גמל גמל ב' פעמים לרבו' את הגמל הנולד מן הפרה כנולד מן הגמלה ואם ראשו ורובו דומה לאמו מותר באכילה ומיהו ראשו ורובו דומין לאמו בעינן והכא הוא אומר הכין דאפי' בפרצוף אחד מן הפנים סגי:

כאן באדום. לענין שתהא טמאה לידה וכאן בבהמה לענין שתתיר באכילה ראשו ורובו בעי:

צא וכתוב להן אינו ולד. דפניו דומין לאדם בעינן:

נפק זוגא לבר. זוגא שם אמורא. זוגא דמן חדיוב. ויצא לחוץ ושאלון ליה ר"ח וכו' שתי עיניו טוחות חסרות כלומר פנים שלו אין צורה ניכרת בהן:

אינו וולד. כדמסיק ר' כדעתיה וכו':

פניו ממוסמסות. וניכרת הצורה מעט מהו:

אמר ר' זעירא לא דר"י אמר אינו ולד כל דכן. כלומר לאו לכל מילי קאמר דאינו ולד דאפי' ולד כל דהו לא הוי אלא דלקולא הוא דלא הוי ולד דאין נותנין לאמו ימי טוהר אבל לחומרא הוי ולד וטמאה לידה:

וירכתו אטומה. נברא בירך חסירה אינו ולד ובשם ר' יוסי בר' יהושע קאמר טבורו אטום דאם עד טיבורו הוא סתום וחסר הוא דאינו ולד:

ור' זכאי אמר נקביו אטומה. וחסירה אינו ולד:

גולגלתו אטימה. חסרה אינו ולד:

הלכה ג

מתני' **שפיר**. הוא על שם עור של ולד ואם יש בו צורת אדם נקרא שפיר מרוקם ואם הוא מלא מים או דם או גנינין מגוונין הרבה:

אינה חוששת לולד. ואינה טמאה לידה:

ואם היה מרוקם תשב לזכר ולנקיבה. נותנין לה חומרי זכר לענין ימי טוהר וחומרי נקבה לענין ימי טומאתה:

גמ' **מתניתא בצלולין**. והלכך אינה חוששת לולד ברייתא בעכורין דאיכא למימר ולד היה ונימוח:

ואפי' צלולין. ברייתא אפי' בצלולין מיירי ופליגא על מתני' לפי שאין שפיר אלא באדם בלבד אבל בבהמה אינו סימן ולד לפטור הבא אחריו מבכורה כדיליף רמז מקרא ואי אמרת בעכורין שנו א"כ מאי שנא בבהמה דלא הא איכא סברא כיון דעכורין הן אימא נימוח הולד בתוכו:

מה בינו לבין המת שנסרח ואין שלדו קיימת. שנתפזר האפר ונתבלבלה צורתו דטהור: **תמן בדין היה אפי' שלדו קיימת יהא טהור ולמה אמרו חכמים טמא מפני כבודו**. של מת דלא מחשבינן ליה כבטל ברם הכא ולד הוא ומפני שנתקלקלה צורתו במקצת עדיין ולד הוא:

דומה לרשון. מין ממיני חגבים בפ' א"ט סלעם זה הרשון:

ועוכרין. וממחין אותו:

מפני שהוא מתון ומזגזג. יורד בנחת ומזכך:

פיו פתוח כשעורה. כסדק השעורה א"נ כשערה גרסינן מתוח כחוט השערה:

טיפין של זבוב. כעיני זבוב:

גוויתה מתוח כשעורה. כשעורה סדוקה לארכה:

מצומתים מחוברין:

ופיתוח ידים ורגלים. חלוקי אצבעות ידים ורגלים אין לו עדיין:

גלמי ראו עיניך. שהייתי כגולם ואינו ניכר בחיתוך ידים ורגלים ועיניך הוא שראו:

בגין דאנא חכים מיחמי סימני שפיר. בשביל שאני מכיר לראות סימני שפיר מהו נקרא מרוקם אם יכול אני לסמוך על בקיאותי:

רישיה דרישך יכווה ברותחין. על עצמו אמר כן שהיה רבו וכלומר אני שבקי הרבה בזה יכולני לירד לספיקות החמורות שיש בו ולסמוך עלי אבל אתה למה לך זה ולא תיכוה אפי' בפושרין ולא תסמוך על עצמך אפי' בספק הקל:

שבלוליה דכר שבלולה נוקבה. מלשון כמו שבלול תמס יהלוך והוא שרץ הגדל בנרתיקו ואומרות הנשי' אם השפיר הוא כצורת שבלוליה והוא הזכר שבאותו המין ודאי הולד זכר היה ואם כמו שבלולה היא נקיבת המין נקבה היתה ולית אנן סמכין עליהון לענין ימי טוהר וימי טומאה:

נאמנת אשה לומר ילדתי. אם הוא ולד או אינו ולד נאמנת היא לענין טומאת לידה אבל אינו נאמנת לומר זכר הי' או נקבה שאינן בקיאות בזה:

הלכה ד

מתני' **סנדל**. הוא חתיכת בשר עשויה כדמות לשון של שור ומפני שיש לה צורת הסנדל קורין לה סנדל ואין סנדל בלא ולד אחר עמו ובשביל הסנדל תשב לזכר ולנקיבה דספק זכר ספק נקבה הוא ואם הולד האחר שעמו נקבה אין הסנדל לא מעלה ולא מוריד ולא תשב אלא לנקיבה בימי טומאה וימי טהרה שאפילו הוא זכר הואיל ונקבה בהדיה לא בצירי ימי טומאה וימי טהרה דנקבה שהרי של זכר מובלעין בתוך של נקבה וכי

איצטריך תשב לזכר ולנקבה כגון שהולד השני זכר דיהבינן לה חומרת טומאה דנקבה בשביל הסנדל וימי טוהר לזכר לחומרא דשמא גם הסנדל זכר הוא:

או שיליא. כמין חותל וקרום שהולד מונח בתוכה ומתחלתה היא דומה לחוט של ערב והולכת ומרווחת וחלולה כחצוצרות ואין שיליא פחותה מטפח:

הבית טמא. משום אהל המת לפי שאין שליא בלא ולד והוה בה ולד ומת:

נימוק הולד. ונעשה דם ונתערב בדם הלידה ובטל ברוב ואין הבית טמא ואין הלכה כרבי שמעון:

מתני' **תשב לזכר ולנקבה**. דטומטום ואנדרוגינוס ספק שמא זכר הן שמא נקבה ונותנין לה ימי טומאה דנקבה וימי טוהר דזכר שאין לה דם טוהר אלא משבועיים ועד ארבעים שהן כ"ו יום:

גמ' **אין סנדל אלא שרצמו חי**. אין נעשה סנדל אלא מחמת החי שעברתו אח"כ ודוחף לזה ורוצפו ועושהו סנדל:

ואינו יוצא עם החי אלא עם המת. כלומר דרך הולד שהוא יוצא עם הסנדל להיות נפל ואינו מתקיים. לפי שאין הסנדל יוצא עם ולד חי אלא עם המת:

התיב ר' בון בר חייה והא תנינן וכו'. לאו אמילתיה דר' בא הא דקאמר שאינו יוצא [אלא] עם המת קאי למיפרך ממתני' עליה שהרי אעפ"י שאינו יוצא אלא עם המת לק"מ דהא מפלת ולד גמור ותשב לזכר ולנקיבה וכדפרישית במתני' אלא על הא דמפרש מתני' שאין סנדל בלא ולד מתיב להא דתנינן בעלמא והיינו למה דתנינן בכריתות בפ"ק המפלת סנדל או שליא וכו' מביאה קרבן ונאכל והיינו דפריך הא ממתני' כדקאמר ר' בא שמענו דולד הוא שיש עמו וא"כ תיפוק ליה דחייבת בקרבן בשביל ולד האחר:

תיפתר שיצא הולד דרך הדופן. דבשביל הוולד אינה חייבת בקרבן דכי תזריע וילדה אמר רחמנא עד שתלד במקום שמזרעת וחייבת בקרבן בשביל הסנדל שיצא דרך רחם:

ולד בתוך מלאת. אי נמי שילדה הולד בתוך מלאת שלה שכבר נתחייבה בקרבן על ולד הראשון ועל הולד שבתוך מלאות אינה מביאה קרבן אחר כדאמרינן בפ"ב דכריתות האשה שילדה ולדות הרבה והשני בתוך ימי מלאת של הראשון מביאה קרבן אחד על הכל והסנדל הוא שיצא לאחר מלאת הימים ומביאה קרבן על הסנדל:

ולד עד שלא נתגיירה. אי נמי שיצא הולד עד שלא נתגיירה ומשנתגיירה יצא הסנדל ונולד דמביאה קרבן על הסנדל:

ואפי' תימר. ודחי לה הש"ס להא דרב הונא דלא היא דאפי' תימא זה וזה וכו' דתיפתר שיצא הולד תחילה והפרישה בשבילו קרבן ולא הספיקה להביא הקרבן לאחר ימי מלאת

עד שיצא הסנדל מקודם בתוך ימי מלאת שנדחה קרבן הראשון שהפרישה על הולד שהרי עכשיו קרבן אחד הוא מביאה על שניהן וצריכה להפריש קרבן אחר שיעלה לה לשניהן ונמצאת שזו מביאה קרבן מחמת הסנדל:

לסנדל דג שבים. יש דג בים ושמו סנדל:

נמנו עליו רבותינו. על הסנדל ואמרו והוא שיש בו מצורת אדם:

בגיטין. בהא דתנן בפ' מי שאחזו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש אינו גט ותני עלה בתוספתא פ"ה דגיטין ורבותינו התירו לה להנשא משום דס"ל כר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו ואע"ג דלא אמר מעכשיו ה"ז כאומר מעכשיו והוי גט:

בשמן. לעיל בפ' אין מעמידין ר' ובית דינו התירו בשמן של נכרים וגרסינן להא שם בהל' ח':

ויקראו לו ב"ד שריא. דהא כל ב"ד דשרו ג' דברים קורין אותן בי דינא שריא וה"נ האיכא ג' דברים:

בית דינו חלוק עליו בגיטין. ולא הסכימו עמו כדאמרינן בפ' מי שאחזו ולא הוי ג' דברים:

ר' ינאי צווח. על זה שאמרו והוא שיהא בו מצורת אדם ואמר טיהרתם את הוולדות:

מעדותו של ר' חנניא. מבית חורן נשנית משנה זו שהוא אמר שנמנו ואמרו סנדל צריך שיהא בו מצורת אדם וכלומר דלא חיישינן להא דיחידאה היא:

כהדא. וכך שמענו מר' זעירא דאמר אם מעדותו של ר' חוניא היא שפיר הויא דר' חנינא צווח ג"כ עלה וקאמר טיהרתם את הוולדות:

וראשה תפוח. נפוח ועב כתורמוס:

שליא שיצתה מקצתה היום ומקצתה למחר. מאימתי מונין לה ימי טומאה וימי טהרה:

אם לדם טוהר מונין מיום הראשון. ואם ראתה ביום ל"ד ליום הראשון דם טמא הוא ולדם טמא מיום השני הוא דמונה ועד שבועיים מיום השני דם טמא הוא וכמו דתנן במתני' נותנין עליה חומרי זכר וחומרי נקבה וה"נ לחומרא אזלינן:

הדא דאת אמר. דאזלינן לחומרא מספק בשלא יצא עמה ולד אלא שנמחה הוא ולפיכך מספקא לן שמא רוב מיחוי הולד הוא שיצא עם אותה מקצת ולא ידעינן אימת ולחומרא:

אבל אם יצא עמה ולד. לא חיישינן שמא השליא היא מולד אחר ואותו הולד נימוח אלא תלינן השליא בולד שיצא עמה ומאימת שיצא הולד מונין להכל בין לדם טמא ובין לדם טהור:

בדבר שאינו ולד. כגון דמות בהמה חיה ועוף אם תולין השליא בהן או חוששין לולד אחר:

אין שונין דבר שאי אפשר. שדבר שאינו הוא להיות השליא קשורה לו:

תנא ר' חנין. ברייתא דתני שמואל דקשורה לו תולין אותה בו:
מהו לתלות שליא בנפלים. ואין חוששין לולד אחר:
אמרין ליה. כשם שתולין שליא בולד קיימת כך תולין שליא בנפלים:
וקלסון שמואל דאינון אמרין כשיטתיה דר' בון. דאמר כן:
תנא ר' חנן. ברייתא בשם שמואל דאיהו ס"ל דאין תולין שליא בנפלים לפי שאין השליא פורשת ממנו עד שיגמר הולד ואם מנפל זה היא היתה נמצאת קשורה בו והלכך חוששין לולד אחר:
ר' זעירא בשם דרבנן. מקשה הן דאת אמרת תולין שליא בולד של קיימא ואין חוששין לולד אחר וטעמא לפי שאין אשה מתעברת וחוזרת ומתעברת מעתה ויתלו אותה אף בנפלים שאין האשה מפלת וחוזרת ומפלת שהרי אם אינה חוזרת ומתעברת לא תחזור ותפיל ואמאי חיישת לולד אחר:
אני אומר. ומשני היינו טעמא בנפלים לפי שאני אומר עיברה תאומים ונימוקה שלייתו של שפיר משפירה של שלייתה כלומר נימוק שליא אחת משל ולד אחר והלך לו ואין אנו תולין שליא זו בשפיר זה הנפל שלפנינו משום דאמרינן דכן נמי נימוק משפירה של שלייתה זו והשפיר שלפנינו נימוק השליא שלו והשליא שלפנינו נימוק השפיר שלו והרי יש כאן שתי ולדות והדין הוא דנותנין עליה חומר שתי ולדות דאם זה זכר הוא חוששין אנו דילמא האי שפיר דההיא שליא נקבה הוה ותשב לזכר ולנקבה וטעמא דחוששין אנו בנפלים כן משום הא דאמרן לעיל שאין הדרך השליא פורשת ממנו עד שיגמור אבל בולד קיימא תולין בו ואין חוששין לולד אחר:
מאן דאמר הדא אמר הדא ואינון פליגין הדא על הדא. דהא כיון דאמר תולין שליא בולד עד שלשה ימים משמע אבל לאחר שלשה ימים אין תולין בולד זה וחוששין עוד לולד אחר ואם כן קשיא הא דאמר אין הולד משתהא לאחר חבירו ג' ימים דאם אינו משתהא כל כך אמאי חיישת לולד אחר:
אוקמה רב יהודה בשם רב. תירצה בשמו דה"ק דהא דתולין שליא בולד עד ג' ימים בשיצא הולד תחילה וכדמסיק ואזיל לאפוקי אם יצאת השליא תחילה אין תולין בולד שאח"כ אלא חוששין לולד אחר ונימוח בשליא ודינה כהמפלת שליא ותשב לזכר ולנקבה:
והן דאת אמר אין הולד משתהא לאחר חבירו שלשה ימים בשיצא השליא תחילה. כצ"ל וכדאמרן דאם השליא יצאת תחלה אין תולין שליא זו בולד שאח"כ לפי שאם

הוא בן קיימא אין הולד משתהא אחר חבירו ג' ימים והלכך חוששין שמא נימוק הולד של שליא:

ויאות. שפיר הוא הכי כדקאמרת דכשיצא הולד תחילה הוא דתולין השליא בו:

דאילין להטייא נפקין קדמאי. להטייא מל' לוהטים בנ"א כלו' שכן דרך של הולד שיש בו חיות לוהט וקורע השליא וממהר לצאת והשליא מתעכב:

א"ר יוסי בר' בון. מוסיף עוד בטעמ' שכן דרך מה שנפתח לגדול נפתח הוא לקטן אבל נפתח לקטן לא נפתח לגדול והלכך דוקא יצא הולד תחילה תולין השליא בו ולפי שנגררת אחר הולד שגדול ממנה אבל לא כשיצאת השליא בתחילה שהנפתח לקטן לא נפתח לגדול ואין הולד נמשך אחר השליא וחוששין בשליא לולד אחר:

דרבי שמעון היא. הא דאמרי' דחיישי' בשליא שמא נימוק הולד שלה כסברת ר"ש במתני' היא וכלומר דבהא כ"ע מודים דחיישינן לנימוק ומיהו בטומאת הבית פליגי כדלקמן ובטומאת לידה מודה נמי ר"ש כדאמר ר' יוחנן לקמיה מודה ר"ש שהוא מוציא את אמו ימי לידה לטמא אותה:

מעתה יהא הבית טמא. לר"ש ואמאי פליג ר"ש בהא הא מודה הוא דכולד חשבינן ליה לטומאת לידה:

תיפתר שיצא כל שהוא נימוק. שנראה שנימוק כל שהוא והלכך לענין טומאה ס"ל דאינו מטמא הבית משום דלא הוי שלם ונתבטל כדמסיק לטעמיה לקמן אבל לענין לידה מודה הוא שאפי' נימוק כולו טמאה דכתיב אשה כי תזריע וילדה אפי' לא ילדה אלא כעין שהזריעה טמאה לידה:

במוציא את הספל. שהולד זה מונח בתוכו והוציאו מבית הפנימי לחיצון שהבית החיצון טהור:

אמרו לו. הן בזה אנו מודים מפני שהוא כטרוף דהואיל וטלטלוהו נימוק ובטל הוא:

אמר להן אף זה כטרוף הוא. אף אם הוא בבית הפנימי טרוף ובטל הוא:

כלים שהיו שם בשעת יציאה מה הן. אליבא דר"ש קמיבעי לה ובשעת יציאת הולד מאמו הוא דמספקא ליה וכלומר למאי דקאמר ר"ש דאף בבית הפנימי טרוף הוא אם הוי כמו בבית החצון אליבא דחכמים דטעמייהו דמטהרי מפני שעל ידי הטילטול נימוק והולך לו וה"נ לר"ש בבית הפנימי שנימוק והולך ובהא פליגי דלדידיה אף אם לא טילטלוהו להוציאו לבית אחר נימוק מעצמו הוא וא"כ לא מטהר הכלים של בית הפנימי אלא אותן שהיו שם אחר שיצא הולד ממעי אמו אבל אותן הכלים שהיו שם

בשעת יציאתו ממעי אמו איכא למימר דגם לר' שמעון טמאין דאכתי לא נימק כולו או דילמא אפי' אותן הכלים מטהר רבי שמעון:

נישמעינה מן הדא דתנינן תמן. בפ"ג דבכורות:

בהמה גסה ששפעה חררת דם. שלא ילדה מעולם ושפעת כמו חררת דם:

הרי זה תיקבר. דמיחוי של בכור הוא:

ונפטרה מן הבכורה. שאם תלד עוד אין הולד לכהן:

ותני עלה. בתוספתא פ"ב דבכורות אותה החררה אינה מטמאה במשא:

אמר ר' יוחנן. ואמר ר' יוחנן לפרש הטעם דאינה מטמאה במשא אף על גב דמחשבינן לה כולד לפטור להבא אחריה מבכורה משום דר"ש ור"א בן יעקב אמרו דבר אחד דסבירא להו דמיחוי הולד נתבטל ברוב בדם הלידה והיינו נמי טעמיה דר"ש במתני' דמטהר את הבית:

הדא אמרה. דאפי' כלים שהיו שם בבית בשעת יציאה של הולד ממעי אמו טהורין הן לר"ש דכיון דטעמיה משום ביטול ברוב הוא אע"ג דאכתי לא נימוק כולו בשעת יציאה מכל מקום בטל ברוב הוא לעולם אפי' בשעת הלידה:

הלכה ה

טומטום וזכר אנדרוגינוס וזכר. כגון שילדה תאומים אחד טומטום או אנדרוגינוס והאחד זכר ודאי:

תשב לזכר ולנקבה. ולא אמרינן מדהאי זכר ודאי האי נמי זכר:

תשב לנקבה בלבד. שאפי' הוי טומטום זכר בתר הנקבה אזלינן דכל ימי זכר בין לטומאה בין לטהרה מובלעים הן בתוך של נקבה:

מחותך. שנחתך הולד במעיה ויצא אבר אבר:

ומסורס. או שיצא מסורס דרך מרגלותיו ולשון היפוך הוא כמו סרס המקרא ודרשהו:

משיצא רובו הרי הוא כילוד. וכן ראשו כרובו ומשיצא ראשו כולו כאחת הרי הוא כילוד:

פדחתו. מצחו:

ואין ידוע מה הוא. אם זכר אם נקבה וכגון שהיתה בחזקת מעוברת ועברה בנהר והפילה וכיוצא בזה הרי זו בחזקת שהפילה ולד ותשב לזכר ולנקבה:

אין ידוע אם ולד הוא. כגון שלא היתה בחזקת מעוברת והפילה ואין ידוע מה הפילה וספק יולדת היא:

תשב לזכר ולנקבה ולנדה. כלומר נותנין לה ימי טומאה דנקבה ואין לה דם טוהר כלל שהרי ספק נדה היא ואם כן לענין מאי הוזכר כאן זכר לענין קלקול מניינה שאם תראה יום ארבעי' ואחד אף על פי שראתה ביום שלשים וארבעה הרי זה ספק נדה דשמא יולדת

היתה וראיית יום ארבעה ושלשים היה בימי טוהר ועכשיו תחילת נדה היא ואסורה לבעלה עד יום ארבעים ושמנה וכן הראייה של יום ארבעה ושלשים מחזקינן לה בספק נדה דהא אין לה ימי טוהר כלל וכן לענין נקבה שאם תראה ביום שמנים ואחד אע"פ שראתה ביום ארבעה ושבעים ה"ז ספק נדה דשמא ראיית יום ע"ד היה בימי טוהר ועכשיו היא תחילת נדה ואסורה לבעלה עד יום פ"ח וכן ראיית יום ע"ד ספק נדה היא שאין לה ימי טוהר כלל:

המפלת ליום ארבעים. לטבילתה אינה חוששת לולד. שאין צורת הולד נגמרת בפחות מארבעים יום שלימים:

ליום ארבעים ואחד. ה"ז ספק יולדת ותשב לזכר ולנקבה ולנדה דשמא אין כאן ולד וליכא ימי טוהר:

ר' ישמעאל אומר יום ארבעים ואחד תשב לזכר ולנדה. ימי טומאת לידה דזכר אפי' אינה רואה כגון בלידה יבישתא ואם תראה ספק נדה היא אבל ימי טומאה דנקבה אין לה כדקתני טעמא שיצירת הנקבה לשמנים ואחד ואין הלכה כר' ישמעאל:

וחכמים אומרים וכו'. חכמים היינו ת"ק אלא משום דמסתבר טעמיה דר' ישמעאל טפי מדת"ק הדר רבי ושנאה בלשון חכמים לאשמעינן דהלכה כסתם ראשון ואע"פ שמחלוקת ר' ישמעאל בצדו:

גמ' **כל הן דתנינן וכו'**. כדלעיל בהלכה א':

וחוששין לזכר. לענין ימי טוהר ולענין טומאה תשב לנקבה דשמא טומטום ואנדרוגינוס נקבה הן:

ואין חוששין לזכר. דכיון דאתיליד נקבה בהדייהו אפי' הן זכר הרי מובלעין הן בתוך של נקבה:

הדא אמרה ילדה זכר וכו'. כלומר בין שיצא הזכר תחלה ובין שיצאה הנקבה תחלה תשב לנקבה בלבד ולא אמרינן מכיון שיצא הזכר באחרונה הולכין אחריו לימי טוהר אלא מכיון דלידה אחת היא אחר הנקיבה הולכין בין לימי טומאה בין לימי טהרה:

מחותך שיצא ראשו מהו. משום דבמתני' קתני משיצא רובו ובעי אם רובו דוקא או לאו דוקא ואפי' ראשו כרובו הוא:

איתפלגון. פלוגתא היא בזה:

ראשו. מיחשבא כרובו:

ראשו כאחד מאבריו. ועד שיצא רובו בעינן:

מתניתא פליגא על ר' יוחנן יצא מחותך וכו' משיצא רובו. אלמא במחותך נמי רובו בעינן. ונראה דנתחלפו השיטות בכאן וצ"ל פתר לה על מסורס. דהאי תירוצא דכתוב לקמן אליבא דר' יוחנן שייכא. כלומר דמפרש למתני' הכי יצא מחותך או שלם וזה וזה מסורס משיצא רובו ה"ז כילוד אבל אם יצא הראש תחילה ה"ז כילוד ולא בעינן רובא:

מתניתא פליגא על ר' לעזר. דקתני סיפא יצא כדרכו עד שיצא רוב ראשו. אלמא אם לא יצא מסורס אלא כדרכו ואעפ"י שמחותך הוא ה"ז כילוד ביציאת רוב ראשו. וגרסינן הכא האי פתר לה דכתוב לעיל דלתירוצא דרבי לעזר שייכא:

פתר לה בשיצא ראשו הדא קדמייתא אמרה ראשו לאו כלום. ובלשון בתמיה מיתפרשא כלומר ור' אלעזר אמר לך דאם פתר את להסיפא בשיצא ראשו דאמחותך קאי א"כ קשיא רישא וסיפא אהדדי דהא קדמייתא והיינו רישא אמרה דראשו לאו כלום הוא דהא אתרוייהו קתני מחותך או מסורס משיצא רובו דוקא ה"ז כילוד אלא ודאי סיפא מיירי שיצא כדרכו וכתקנו שלא נתחתך משיצא רוב ראשו ה"ז כילוד:

מחוי לחברייא. הראה להם בידו הא דקתני רוב ראשו היינו פדחתו וגולגלתו כלומר לא רוב גולגלתו לחוד אלא עד שיצא גם פדחתו:

הדא דבי גמליאל. חד מדבי גמליאל בר' ליאני בעא קומי ר' מנא מכיון דאת אמר מחותך שיצא ראשו כולד הוא מעתה הבא אחריהן לא ליהוי לא בכור לנחלה ולא בכור לכהן ואנן תנינן בפ"ח דבכורות היוצא מחותך הבא אחריו בכור לנחלה ואינו בכור לכהן:

תיפתר שיצאו מתים. והלכך הבא אחריו בכור לנחלה הוי דראשית אונו כתיב מי שלבו דוה עליו וזה הראשון אין לב אביו דוה עליו:

גולגלת העוף ברובו. איידי דאיירי הכא ברוב גלגלתו נקט להא וקמ"ל דלא תימא בעוף כיון דחיותיה קליש לא בעינן רובו הלכך קאמר דאף בעוף ברובו כדאמרינן בפ' א"ט גבי בהמה גולגלת שנחבסה ברובה:

גרגרת העוף ברובו. וכן פסוקת הגרגרת דתנינן התם בטרפות העוף שיעורו ברובו כדאמרינן שם בבהמה:

באחד שניקב מלא מחט. בגרגרת העוף ושאלו לר' יוסי והשיב וכי אין אנו יודעין איזה הוא רובו דמספק' לכו במלא מחט וכלומר דאין כאן חשש דגם גרגרת העוף שיעורו ברובו:

הדרן עלך המפלת

פרק ד

הלכה א

מתני' **בנות כותים נדות מעריסתן**. מקטנותן כשהן מונחות בעריסה גזרו בהו רבנן דליטמו משום נדה דכתיב ואשה כי תהיה זבה ותניא אין לי אלא אשה שהיא גדולה תנוקת בת יום אחד לנדה מנין תלמוד לומר ואשה וכותים לא דרשי אשה ואשה וכי חזיין קטנות לא מפרשי מנייהו הלכך גזרו בהו רבנן דליטמו כולהו:

מטמאיו משכב תחתון כעליון. תחתונו של בועל נדה טמא כעליונו של זב מה עליונו של זב אינו מטמא אלא אוכלין ומשקין אף תחתונו של בועל נדה אינו מטמא אלא אוכלין ומשקין ועליונו של זב הוא הדבר הנישא ע"ג הזב נפקא לן מקרא דאינו מטמא אדם וכלים אלא אוכלין ומשקין כדדריש התם בגמרא מקרא דכל אשר יהיה תחתיו וכל הדברים לא נאמרו אלא בזמן שהיו הכותים מדקדקים במצות ומחזיקים בתורה והאידנא הם כנכרים לכל דבריהם:

והן יושבות על כל דם ודם. כלומר לפיכך הכותים הם בועלי נדות לפי שהן יושבות על כל דם בין אדום בין ירוק שהיא רואה יושבת עליו ימי נידות וזו תקלה היא להם שאם רואה דם ירוק היום מתחלת למנות מהיום ז' ימי נדה ואם תראה באותן ימי נדות דם אדום אינה מונה אלא מיום ראייה ראשונה ואותו דם טהור היה ומראייה שניה היא צריכה למנות:

ואין חייבין עליהן וכו'. דטומאתן ספק היא דלא ידעינן אם נדה היא או לא:

גמ' **דם נידה זהום וכו'**. תוספתא היא בפ"ט דמכילתין ומייתי לה הכא משום דקאמר והן יושבות על כל דם ודם ואינם מבחינים בין דם טהור לדם טמא ואם ראתה דם בתולים מונה מראייה זו אע"פ שרואה בתוך ז' דם נדה וה"ז מקולקלת לפי שדם הבתולים אינו בא מן המקור אלא מן הצד והוא טהור:

סליקא לה ברחמי דשמיא ובסעדא דאלהא רבא מאי דאשכחנא מהאי תלמודא עילאה וחביבא: